

Sosiaali- ja terveysviesti on Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton äänenkannattaja, joka nostaa monipuolisesti asioita keskusteluun. Lehteen lähetettävästä aineistosta tulee sopia toimituksen kanssa.

Ilmestyy viisi kertaa vuonna 2006.

Päätoimittaja
Riitta Särkelä

Toimitus ja taitto
Johanna Koskinen,
puh. (09) 7747 2244

Tilaukset ja osoitteenmuutokset
Diana Timonen,
puh. (09) 774 721,
myös www.stkl.fi,
sähköposti
diana.timonen@stkl.fi

Kannen suunnittelu ja piirrokuvat Timo Ahava

Tilaushinta 20 €/kesto,
25 €/määräaikainen

Toimituksen osoite
Kotkankatu 9,
00510 Helsinki,
faksi (09) 738 123

Painopaikka
Suomen Graafiset
palvelut, Kuopio

Painos 5000 kpl
ISSN 1238-1438

Ilmoitusmyynti
Julkaisu Bookers
Orvokki Toivanen,
puh. (09) 773 821 tai
sotevi@bookers.fi

Seuraava lehti ilmestyy 7.2.,
aineistot 5.1. mennessä.

 Aikakauslehtien Liitto Lehti on
Aikakauslehtien liiton jäsen.

Ilman vapaaehtoisia liike lakaisi, toteaa SLU:n toiminnanjohtaja Jukka Pekkala, s. 4. Millaisia näkymiä on paikallisyhdistysten toiminnassa? Lue sivulta 6. Paljon asiaa myös vapaaehtoisten tukemista ja huoltamisesta.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttäjiltä perittävät maksut olivat 8 prosenttia palveluiden tuotantokustannuksista vuonna 2003. Veroperustaisesta maksujärjestelmästä ei kukaan halua luopua, mutta järjestelmän uudistamista sietää pohtia, kirjoittaa valtiosihteeri Raimo Sailas, s. 20.

Työväen keskusmuseo Werstaan näyttely Suomi, sisu ja sosiaaliturva esittelee ensimmäistä kertaa suomalaisessa museossa kattavasti hyvinvointivaltion kehitystä, s. 21.

3 Pääkirjoitus
Riitta Särkelä

4 Liikunta- ja nuorisjärjestöissä paljon rakentuu vapaaehtoisuuden varaan

6 Paikallisyhdistysten erot kasvavat
Marja Vuorinen

9 Kynkkäringissä porukalla vapaaehtoiseksi
Nina Peronius

10 Majakka Kemissä on yhteistyön voimala
Kari Lunnas

12 Olotiloja kaikelle kansalle

13 Vertaistuki tavoittaa usein jo ongelmien varhaisessa vaiheessa
Helena Palojärvi

14 Kunta- ja palvelurakennemuutoksen aluekierros antaa suuntaa jatkotyölle
Riitta Särkelä

16 Elämysviikosta uskoa työllistymisen mahdollisuuksiin
Elina Palola

18 Dokumentointi on tärkeä osa asiakastyötä
Anne Mustakangas-Mäkelä

19 Kumppanuuskeskuksen muutosta uusia mahdollisuuksia yhteistyölle
Jorma Haapsaari

Vapaaehtoistoiminnan Neuvokas rikkoo rajoja

20 Vaikeat maksut
Raimo Sailas

21 Museonäyttely kertoo huolenpidon historiasta

22 Ihminen sydänten keskiössä
Pirjo Tiippana

Sosiaali- ja terveysjärjestöillä on suomalaisessa yhteiskunnassa perinteinen rooli osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien tarjoajana, yhteisyyden vahvistajina sekä yhteiskunnan kehittäjinä. Ne ovat aina toimineet äänitorvina ja puhuneet hiljaisten ja syrjään jäävien puolesta. Järjestöt ovat aatteellisista lähtökohdistaan toimineet myös siellä, missä muilla ei ole ollut kiinnostusta tai osaamista toimia. Ne tavoittavat ihmisiä, jotka elävät eri tavoin hankalissa elämänolosuhteissa ja joilla on riski syrjäytyä.

Järjestöillä on ollut arvo sinänsä ja kiistan rooli vaikuttajina, innovaattoreina ja uusien palvelujen kehittäjinä. Järjestöt ovat tunnistaneet uusia, muuten piiloon jääneitä tarpeita. Järjestöjen kehittämistyön tulokset näkyvät muun muassa niissä toimintamuodoissa, joita on kehitetty laitospalveluiden tilalle. Kaikki julkiset palvelutuottajat kohdistavat edelleen myös järjestöjen palveluihin odotuksia. Järjestöjen osaamiselle on varmasti tarvetta myös tulevaisuudessa.

Hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma pyrkii lisäämään ihmisten vaikuttamismahdollisuuksia, vahvistamaan demokratian toimivuutta sekä edesauttamaan kansalaisyhteiskunnan toimintaa. Järjestöjen toiminta on kuitenkin joutumassa ahtaalle. Viime vuosina järjestöt on asetettu tilanteeseen, jossa ne joutuvat kilpailemaan samalla viivalla yritysten kanssa. Myös verottajan tulkinnat yleishyödyllisyyden ja elinkeinotoiminnan rajoista ovat tiukentuneet. Osaan järjestöistä on kohdistunut paineita yhtiöittää palvelutuotantoaan. Yhtiöittäminen on useimmiten ollut reagointia koettuun ulkoiseen pakkoon ja toimintaympäristön muutokseen; järjestöt eivät tavallisimmin ole yhtiöittäneet toimintojaan siksi, että se palvelujen tarjoamisen kannalta olisi tarkoituksenmukaista. Osa järjestöistä on yhtiöittänyt toimintaansa vastahakoisesti ja varmuuden vuoksi, jotta järjestön perustoiminta säilyisi verovapaana ja avustuskelpoisena. Jotkut järjestöt katsovat, että yhtiöittäminen olisi välttämätöntä, mutta niillä ei ole siihen ole edellytyksiä. On myös järjestöjä, joiden toimialalle ja toimintaan yhtiöittäminen on soveltuva ratkaisu. Osa järjestöistä taas pitää yhtiöittämistä omista lähtökohdistaan täysin poissuljettuna vaihtoehtona.

Käynnissä on perustavanlaatuinen sosiaalipoliittinen muutos. Julkisen, järjestöjen ja yritysten asemat hyvinvointipalveluiden tuottamisessa ovat merkittävästi muuttumassa. Muutos tapahtuu nopeasti, mutta vaivihkaa eri hallinnonalojen vastuulle kuuluvien päätösten ja tulkintojen seurauksena. Alan oma keskeinen lainsäädäntö tai strategiset linjaukset eivät ole muuttuneet. On korkea aika kansallisesti poliittisesti linjata, halutaanko kansalaisjärjestöjen toimintaa vahvistaa vai rapauttaa - ja toimia sen mukaisesti. Hallituksen päätös järjestöjen yleishyödyllisen aseman selvittämisestä ja selkiyttämisestä on merkittävä. Tarvitaan yhtenäisempi tulkinta siitä, mitä yleishyödyllisyydellä tarkoitetaan. Järjestöt eivät suostu sopeutumaan ja alistumaan markkinoiden jatkeeksi tai liudentumaan markkinaperusteiseen toimintaan. Jokaisen järjestön on voitava itse tehdä toimintaansa koskevat linjaukset ja valinnat. Yhteiskunnallisesti ja kokonaistaloudellisesti sekä inhimillisesti järjestöjen toimintatilan vaaliminen on perusteltua. Viime kädessä on kysymys siitä, miten ihmiset pystyvät toimimaan, saamaan tukea ja tarvitsemaansa palvelua.

Rauhaisaa jouluaikaa ja kiitos kaikille hyvästä yhteistyöstä kuluneen vuoden aikana!

Riitta Särkelä
Riitta Särkelä, toiminnanjohtaja
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto

Liikunta- ja nuorisojärjestöissä paljon rakentuu vapaaehtoisuuden varaan

Mitä tapahtuisi, jos vapaaehtoistoimintaa ei olisi? Liike lakkaisi, vastasi SLU:n toiminnanjohtaja Jukka Pekkala.

Vapaaehtoistoiminta ja sen kehittäminen ovat liikunta- ja nuorisojärjestöjen yhteisiä mielenkiinnon kohteita. Vapaaehtoiset tekijät ja toimijat ovat monen urheiluseuran ja nuorisojärjestön kivijalka, jota ilman Suomessa olisi huomattavasti vähemmän kisoja ja harrastusryhmiä, kansainvälisiä tapahtumia ja yhteisiä kokoontumisia. Pelkäänsä palkkatyöllä ei nuoriso- ja liikuntajärjestöjen aikaansaamaa liikettä pidetä yllä; ilman vapaaehtoisia se hiipuisi.

- Suomalaiseen elämäntyyliin on aina kuulunut vapaaehtoisuus ja talkootyö. Se on osa yhteisöllisyyttä ja yhteisten asioiden edistämistä, pohti Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry:n toiminnanjohtaja **Jukka Tahvanainen**.

- Vapaaehtoistoiminnassa syntyvillä sosiaalisilla verkostoilla ja kohtaamisilla on vankka merkitys myös hyvinvoinnille ja turvallisuudelle, **Jukka Pekkala** Suomen Liikunta ja Urheilu ry:stä lisäsi.

Vapaaehtoistoiminta luo sosiaalisia verkostoja ja taitoja sekä oppimisen, kansalaisaktiivisuuden ja kansainvälisyyskasvatuksen mahdollisuuksia - nuoriso- ja liikuntajärjestöjen toiminnalla on välittömiä ja välillisiä vaikutuksia.

Yhden teeman ympärille

Suuria yleisyhteiskunnallisia järjestöjä ei Suomessa nykyään juuri perusteta, mutta pieniä yhden asian liikkeitä sitäkin enemmän. Järjestötoiminta muuttuaan muotoaan.

SLU:n kolmen vuoden takainen liikuntatutkimus osoitti, että vapaaehtoistoimijoita oli lukumääräisesti tullut lisää, mutta toimijoiden määrä seuraa kohden vähentynyt. Ihmisiä yhteen kokoava teema ei välttämättä ole suuri: monelle yhden kisatapahtuman järjestäminen tai vaikkapa luonnonsuojelutempaus on riittävä määrä toimintaa. Yksittäisen tapahtuman laajempaa merkitystä on usein vaikea hahmottaa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita etteikö sitä voisi olla.

Vapaaehtoistoiminnan elämäнкаaari on lyhentynyt: yhä harvempi sitoutuu

enää vuosikymmeniksi yhteen ja samaan toimintaan. Ihmisiä tulee ja menee ja tämä aiheuttaa haasteita esimerkiksi vapaaehtoisorganisaatioiden johtamiselle.

- Mukana ollaan esimerkiksi niin kauan kuin omat lapset harrastavat jotain lajia. Täytyy myös muistaa, että jos tullaan vaikka lentopalloseuraan, niin silloin kiinnostaa ennen kaikkea se lentopallo. Ei vapaaehtoistoimijoille voi asettaa valtavan suuria tavoitteita, jotka koskevat muuta kuin sitä perustehtävää, Pekkala sanoi.

Myös sosiaaliset verkostot ja harrastustoiminnassa löydettyt elinikäiset ystävät - ja sosiaalinen pääoma - tulevat tavallaan "kaupan päälle", usein muun toiminnan mukana.

- Vapaaehtoisia ei pidä kuormittaa liikaa etenkin alkuvaiheessa. Myös tuki ja ohjaus ovat tärkeitä, Tahvanainen totesi.

Tutkimusten mukaan nuoret yleensä ovat muutaman vuoden jäsenenä yhdessä nuorisojärjestössä.

Suomen suuret maantieteelliset erot vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksissa ja tarjonnassa huolettavat Tahvanaista: toiminnalle pitäisi pystyä tarjoamaan edes minimiedellytykset myös harvaan asutuilla alueilla.

Järjestöjen kestävätkin asiat, perustehtävä ja -arvot, vetävät aina tietyn määrän ihmisiä, Pekkala ja Tahvanainen uskoivat. Sen lisäksi tulee uutta toimintaa ja hyväniin.

- Järjestöjen kannattaa miettiä miten ne lisäisivät tarjontapaletiaan, mutta hokkus pokkus -konsteja ei järjestötoimintaan houkuttelemiseksi tarvita, Tahvanainen sanoi.

Moninaisten tehtävien omaksumisen ja erilaisten toimintakokeilujen jälkeen monessa järjestössä ollaan palaamassa alkuperäisten tehtävien äärelle.

- Rahoituskin on jossain vaiheessa ohjannut hakemaan lisää rönsojia; nyt niitä ollaan kriittisesti tarkastelemassa ja palataan omimpiin tehtäväalueisiin, Tahvanainen sanoi.

- Perustoiminnastakin syntyy usein uusia juttuja, Pekkala muistutti ja kritisoi sitä ajatusta, että rahoitus järjestyy

vain, jos on projekti ja se tuottaa jotain "ihmeellistä uutta".

100 miljoonaa - teoriassa

Vapaaehtoistoiminnan merkitystä kansantaloudelle ei voi vähätellä, mutta rahassummiksi se ei helposti taivu. Pekkala mainitsee 100 miljoonaa euroa sellaisena teoreettisena lukuna, joka kaikista urheiluseurojen varainhankinnan tuotoista muodostuisi veroina valtiolle. Teoreettisena siis, ei todellisena mahdollisuutena: verollisena osa toiminnasta loppuisi kerätaiteilla ja vapaaehtoiset lopettaisivat toimintansa.

Pekkala ja Tahvanainen korostavat Veikkaus-rahoituksen ja Veikkauksen monopolin merkitystä tukea saaville järjestöille ja kulttuuritoiminnalle. Esimerkiksi yrityksiltä saatavaa sponsorirahaa tarvittaisiin kolminkertainen määrä, että sillä päästäisiin Veikkauksen nettotuloina laskettavien avustusten tasolle.

Tahvanainen ja Pekkala pitivät EU:n puuttumista yleishyödylliseen toimintaan ongelmallisena. Harmonisointipyrkimyksissä on toki hyväkin, mutta laajan pohjoismaisen hyvinvointinäkemys pitäisi olla yleishyödyllisyyden määritelmän taustalla, Tahvanainen totesi. Unioni ei tunnista yleishyödyllisyyttä ja yhteiskunnan saamat edut jäävät helposti piiloon.

- Näin joudutaan tilanteisiin, joissa yleishyödyllisyyttä koskettavasta aiheesta lakia valmistelevat tahot eivät ole ottaneet huomioon sitä, mitä yleishyödyllisyys varsinaisesti on, Tahvanainen huomautti.

Sinänsä Pekkala pitää myönteisenä, että järjestöt perustelevat omaa tehtäväänsä kotimaassa ja unionissa ja lobbaavat sen puolesta. Mutta toisaalta:

- Olisi tässä muutakin tärkeää tehtävää, Pekkala painotti.

Osa sekä nuoriso- että liikuntajärjestöjen palvelutoiminnasta on yhtiötetty jo kauan aikaa sitten. Tahvanainen ja Pekkala olivat yhtä mieltä siitä, että jos järjestöllä on sellaista liiketoimintaa, jota

pitää verottaa, sen pitää sitten myös reilusti olla verollista.

Kansainvälisyyden opinahjo

Monikulttuurisuus ja terveyden edistäminen ovat liikunta- ja nuorisojärjestöjen toiminnan nousevia painopistealueita. Esimerkiksi liikunnan avulla yritetään torjua synkimpiä ennusteita suomalaisten ylipainon lisääntymisestä ja kansanterveysriskien toteutumisesta. Kansanterveyslaitos selvitti nuorten aikuisten terveyttä viimeksi vuonna 2004 ja totesi, että vaikka 18-29 -vuotiaat sinänsä ovat varsin terveitä, noin 40 prosenttia heistä liikkuu vapaa-ajallaan riittämättömästi ja joka toinen söi kasviksia harvemmin kuin päivittäin.

- Liikunta ja terveys eivät kuitenkaan voi olla vain järjestöjen varassa ja uusia konsteja tarvitaan. Kunnat, työmarkkinat ja media tarvitaan mukaan työhön, Pekkala totesi. SLU on ryhtynyt pohtimaan yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa miten hyvinvointia ja liikuntaa voisi työpaikoilla edistää. Nuorisojärjestöjen mahdollisuudet kohdistuvat muun muassa nuorten itsetunnon rakentamiseen: perhe, koulu, ystävät, kaikin puolin hyvä elämä vaikuttavat myös siihen,

että nuori lähtee mukaan liikkumaan, Tahvanainen muistutti.

Monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden edistämällä sekä rasisminvastaisella työllä Suomessa saadaan mahdollisesti ehkäistyä joitain ongelmia ennen kuin niitä varsinaisesti ehtii syntyäkään. Sekä alkuperäissuomalaisten suhteet maahanmuuttajiin että maahanmuuttajaryhmien keskinäiset suhteet ovat hyvästä syystä nuoriso- ja liikuntajärjestöjen asialistalla. Tällä hetkellä Suomen väestöstä muutama prosentti on maahanmuuttajataustaisia, mutta keskimäärin 30 prosenttia heistä on työttöminä. Keskiarvo peittää lisäksi sen tosiasian, että esimerkiksi Irakista, Somaliasta tai Afganistanista muuttaneiden työttömyys on lähes tai yli 60 prosenttia.

Muun muassa harrastukset ja pelit, joissa säännöt saattavat olla hyvinkin kansainvälisiä, ovat hyviä tapoja kanssakäymisen luomisessa.

- Tässä on hyvä muistaa vastavuoroisuuden merkitys: kaikilla on opittavaa toisiltaan, alkuperäissuomalaisilla maahanmuuttajilta ja päinvastoin. Ei ole hyvä liikaa eristäytyä omiin ryhmiinsä, vaikka se alkuun pääsemiseksi varmasti onkin hyvä, Tahvanainen sanoi.

Allianssissa suunnitellaan ensi vuodeksi Kaikki erilaisia, kaikki samanar-

Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry on nuorisojärjestöjen etu- ja palvelujärjestö. Se tekee työtä sen eteen, että nuorista kasvaisi vastuullisia ja osallistuvia yhteiskunnan jäseniä, Jukka Tahvanainen kertoi. Jäsenjärjestöjä Allianssilla on yli sata. SLU:n yli 120 jäsenjärjestöön kuuluu jäsenenä yli miljoona suomalaista. Liikunta ja urheilu saavat liikkeelle yli 500 000 suomalaista vapaaehtoista, Jukka Pekkala mainitsi.

voisia -projektiä, jonka tavoitteena on lisätä suvaitsevaisuutta, moniarvoisuutta ja osallistumisen mahdollisuuksia.

Suomi on ollut näkyvästi linjaamassa myös globaalia nuorisopolitiikkaa ja hyvin edustettuna muun muassa YK:n nuoriso-ohjelmasta päätettäessä. Helsinki-konferenssin yhteydessä järjestetty nuorisokonferenssi keräsi Suomeen nuoria ympäri maailmaa.

- Kansainvälinen toiminta perustuu paljon vapaaehtoistoiminnalle ja luottamustoiminnalle. Järjestötoiminta on ollut monelle suomalaiselle päättäjälle ja vaikuttajalle hyvä koulu, Tahvanainen sanoi.

Johanna Koskinen

Tämä vuosi on ollut YK:n liikunnan ja liikuntakasvatuksen teemavuosi. 5. joulukuuta vietetään YK:n kansainvälistä vapaaehtoistoiminnan päivää.

Paikallisyhdistysten erot kasvavat

Kuntien yhdistyksille tarjoama toiminta-avustus kohdentuu yhä enemmän suurille ja palveluja tuottaville yhdistyksille.

Erot sosiaali- ja terveysalalla toimivien paikallisyhdistysten resurssien välillä syvenevät entisestään. Yhdistysten voimavarat eroavat toisistaan yhä voimakkaammin paitsi taloudellisissa mahdollisuuksissa myös yhdistysten suurimmassa pääomassa – osallistujissa ja vapaaehtoisissa. Tiedot selviävät uunituoreesta tutkimuksesta Vertaansa vailla - ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä, jonka Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto on julkaissut. Tutkimuksessa on ryhmitelty paikallisyhdistykset uudella tavalla. Typologia perustuu muun muassa toiminnan laajuuden ja toimintaedellytyksien eroavaisuuksien hahmotamiseen.

Paikallisyhdistyksistä ei voida puhua yhtenä kokonaisuutena tekemättä hallaa yhdistysten omaleimaisuudelle ja erityispiirteille. Suomessa on rekisteröity noin 13 000 sosiaali- ja terveysalan yhdistystä sen jälkeen, kun yhdistysrekisteri 1900-luvun alkupuolella perustettiin. Näistä yhdistyksistä suurin osa on erilaisia paikallisyhdistyksiä. Tällainen määrä yhdistyksiä muodostaa toimintatavoiltaan ja -edellytyksiltään väistämättä hyvin monipuolisen joukon, mutta paikallisesta yhdistyskentästä on kuitenkin usein tyydytty toteamaan vain, että se on hyvin monimuotoinen ja yhdistykset erilaisia.

Yhdistystoiminnan sisällössä ja toiminnan taloudellisissa edellytyksissä sekä osallistujajoukossa on varsin suuria eroja yhdistysten välillä. Paikallisyhdistykset ryhmittyvät kokonai-

siin, jotka eroavat merkittävästi toisistaan. Tutkimuksessa esitelty ryhmittely perustuu siihen, miten yhdistykset itse kuvaavat omaa toimintansa sekä taloudellisia toimintaedellytyksiään.

Paikallisyhdistykset ovat jakautuneet hyvin pieniin yhdistyksiin, palvelutuottajiin sekä keskisuuriin toimijoihin, joiden toiminta on laaja-alaista ja sisältää useita perinteisiä kansalaisjärjestöjen elementtejä. Yhdistysryhmistä suurin, vertais- ja vapaaehtoistoimijoiden ryhmä, edustaa parhaiten kansalaisjärjestötoimijoita juuri sen perinteisessä mielessä. Laaja-alaisten toimijoiden ryhmä tekee lisäksi paljon muuta työtä ja on onnistunut kasvattamaan vapaaehtoisimääriään etenkin. Paikallinen yhdistystoiminta tavoittaa paljon ihmisiä, jotka elävät eri tavoin hankalissa elämäntilanteissa. Pitkäaikaissairaita ja eri tavoin vammaisia, myös vaikeavammaisia ihmisiä, on mukana paljon etenkin kasvavissa laaja-alaisissa sekä vertais- ja vapaaehtoistoimijoiden ryhmissä. Pienimuotoisten toimijoiden ryhmän yhdistykset ovat tosiaan varsin pieniä ja niiden toiminta uhkaa hiipua entisestään. Neljäs ryhmä on keskittänyt toimintansa etupäässä palvelujen tarjoamiseen.

Uusi yhdistystypologia

Vertais- ja vapaaehtoistoimija -yhdistyksistä puolet on potilasyhdistyksiä ja vammaisyhdistyksistä joka kolmas kuuluu tähän ryhmään. Yhdistykset painottavat toiminnassaan nimenomaan vertais- ja vapaaehtoistoimintaa, mutta myös tiedotus sekä harrastus- ja virkistystoiminta ovat tärkeitä toimintamuotoja. Ne eivät juuri tuota palveluja eikä erilaisilla hankkeilla ja projekteilla ole toiminnassa suurta merkitystä.

Yhdistystoimintaan osallistuu varsin paljon pitkäaikaissairaita, eri tavoin vammaisia ja myös vaikeavammaisia ihmisiä. Yli

puolet näistä katsoo tarjoavansa tukea, joka muut eivät tarjoa. Yleensä tämä tarkoittaa organisoitua vertaistoimintaa hyvin monenlaisiin elämäntilanteisiin vastaamiseksi, esimerkiksi hengitys-sairaille, kehitysvammaisten perheille, avanneleikatuille tai vertaistukea avioeron jälkeen. Lisäksi ne tarjoavat paljon tietoa sekä pienimuotoista käytännön apua. Yhdistystoiminnan taloudelliset resurssit ovat tässä ryhmässä suhteellisen pienet, mutta yli puolet toimii useamman kunnan alueella. Sekä osallistuja- ja jäsenmäärät että vapaaehtoisten määrät kasvavat näissä yhdistyksissä.

Pienimuotoisten toimijoiden ryhmässä on keskitytty etenkin harrastus- ja virkistystoimintaan. Vanhus- ja eläkeläisyhdistyksistä puolet kuuluu tähän ryhmään, potilas- ja vammaisyhdistyksistä joka neljäs. Toiminta on kaiken kaikkiaan vähäistä, pikemminkin hiipuvaa kuin kasvavaa ja yhdistysten taloudelliset resurssit niukat. Vaikuttamistyötä ne eivät tee, eivätkä myöskään erityisesti keskity asiantuntijatiedon välitykseen tai ihmisten opastamiseen ja neuvomiseen. Osa näistäkin yhdistyksistä on kasvattanut toimintaansa, mutta pääsääntöisesti vapaaehtoiset ja osallistujamäärä ovat enemmän lasku- kuin noususuunnassa. Yhdistysten suurin huolenaihe on jäsenistön ikääntyminen sekä aktiivisten toimijoiden väsyminen. Vajaa kolmannes katsoo tarjoavansa tukea, jota kukaan muu paikkakunnalla ei tarjoa.

Neljäsosassa paikallisyhdistyksistä toiminnan painopiste on palvelujen tarjoamisessa. Toiminnan volyymin kuvaava talousarvion loppusumma on yhdistyksissä yleensä suuri. Vajaa kolmannes näistä tarjoaa asu- mispalveluja, ennen kaikkea erityisryhmi-

Paikallisten sosiaali- ja terveysyhdistysten neljä erilaista tyyppiä.

en asumispalveluja, päivä- ja työtoimintaa ja monenlaisia muita erityispalveluja. Vaikuttamis-, vapaaehtois- ja vertaistoiminta painottuvat näiden yhdistysten toiminnassa vain vähän. Lastensuojelu- ja nuorisotyötä tekevästä yhdistyksistä yli kolmannes kuuluu palvelutarjoajien ryhmään ja eläkeläisten suhteellinen osuus niiden osallistujajoukossa on muita yhdistysryhmiä pienempi. Sen sijaan toimintaan osallistuu suhteellisesti enemmän ihmisiä, joilla on päihde- ja mielenterveysongelmia. Työllistymiseen keskittyviä sekä päihdejärjestöjä on paikallisyhdistyskentässä suhteellisen vähän potilas- ja vammaisjärjestöihin verrattuna. Puolet niistä kuitenkin kuuluu palveluja tarjoavien ryhmään. Valtakunnallisiin liittoihin kuuluu vain harva.

Laaja-alaisen toimijoiden ryhmää luonnehtii toiminnan monipuolisuus. Ne korostavat muita enemmän vaikuttamistoimintaa ja asiantuntijatehtäviä, niillä on hankkeita ja koulutusta ja ne tekevät ohjaus- ja tiedotustyötä. Vaikuttamistoiminnan merkitys arvioidaan selvästi suuremmaksi kuin muissa yhdistysryhmissä. Vertais- ja vapaaehtoistoimijoiden ryhmän ohella laaja-alaisen toimijoiden ryhmän toimintaan osallistuu eniten pitkäaikaissairaita, vammaisia ja vaikeavammaisia ihmisiä. Laaja-alaisesti toimivat yhdistykset ovat talouden tunnusluvuilla mitattuna usein keskisuuria yhdistyksiä. Niiden toiminta on viime vuosina ollut kasvussa ja ne ennakoivat kasvun jatkuvan. Ne myös arvioivat, että toiminnan kysyntä ja kokonaismäärä ovat viime vuosina lisääntyneet. Näiden yhdistysten yhteistyöverkostot ovat laajentuneet ja ne ovat saaneet toimintaansa vapaaehtoisia selvästi muita yhdistyksiä enemmän. Yli puolet on joko vammais- tai potilasjärjestöjä; vajaa kolmannes kaikista

Vertais- ja vapaaehtoistoimijat 30 %

Keskeisimmät painopistealueet ovat vertais- ja vapaaehtoistoiminta. Toimintaan osallistuu paljon eri tavoin vammaisia ja pitkäaikaissairaita ihmisiä. Yhdistysten talousarvion loppusumma on pieni.

Palvelujen tarjoajat 26 %

Palvelujen tuottaminen on tärkein toiminnan painopistealue. Osalla on lisäksi hankkeita ja projekteja. Yhdistysten talousarvion loppusumma on suuri.

Pienimuotoiset toimijat 26 %

Toimintaa on kokonaisuudessaan vähän. Toiminta painottuu harrastus- ja virkistystoimintaan. Yhdistysten talousarvion loppusumma on pieni.

Laaja-alaiset toimijat 18 %

Toiminta on laaja-alaista, ja sisältää myös vaikuttamistoimintaa, tiedonvälitystä ja ohjausta. Toiminnassa on paljon mukana pitkäaikaissairaita ja vammaisia ihmisiä. Talousarvion loppusumma on keskisuuri.

vammaisyhdistyksistä ja viidennes potilasyhdistyksistä kuuluu tähän ryhmään.

Suurille eniten avustusta

Mitä suurempi on yhdistyksen budjetti, sitä useammin rahoituksen vahvistaminen on huolenaihe. Laaja-alaisen toimijoiden suurimmat haasteet ovat rahoituksen ja järjestötyön vahvistaminen. Palveluja tarjoavien yhdistysten tärkeimmät haasteet ovat rahoituksen vahvistaminen sekä palveluiden kehittäminen. Pienimuotoisten sekä vertais- ja vapaaehtoistoimijoiden haasteet eivät liity talouteen, vaan jäsenistöön. Niiden tärkeimmät huolenaiheet ovat jäsenhankinta, järjestötyön tehostaminen ja jäsenistön aktivointi.

Noin puolet kaikista yhdistyksistä saa kunnilta toiminta-avustusta. Kolmasosalla yhdistyksistä nämä toiminta-avustukset ovat viime vuosina vähentyneet. Eniten ovat vähentyneet sekä vammaisyhdistysten että kaikkein pienimpien yhdistysten avustukset ja niistä joka toinen sai vuonna 2005 vähemmän avustusta kuin vuonna 2004. Kolmasosalla pienimmistä yhdistyksistä olivat kokonaistulot laskeneet viimeisen viiden vuoden aikana. Ne ilmoittivat myös muita useammin toimitilojen puutteesta.

Kunnat ovat yhä enemmän kohdentaneet toiminta-avustuksiaan palveluja tuottaviin yhdistyksiin eli yhdistyksiin, jotka kykenevät toimimaan kuntien strategioiden mukaisesti. Kunnat ovat kasvattaneet avustuksiaan asumispalveluja tuottaville ja yleensäkin suurille yhdistyksille. Kun kaikista järjestöistä vain 12 prosentilla toiminta-avustus kasvoi tänä vuonna edellisvuotisesta, asumispalveluja tuottavista sekä kaikista yli 100 000 euron vuosibudjetilla toimivista joka kolmas kasvatti toiminta-avustustaan. Kuntien avustukset kohdentuvat siis yhä enemmän palveluja tuottaviin yhdistyksiin, perinteisen kansalaisjärjestötoiminnan sijasta. Suurten yhdistysten kokonaistulot ovat myös kasvaneet eniten.

Rahan lisäksi inhimilliset resurssit, yhdistysten tärkein pääoma, jakautuvat epätasaisesti. Keskisuurissa ja suurissa yhdistyksissä osallistujia on nyt enemmän kuin viisi vuotta sitten. Yli puolet arvioi sekä toiminnan kokonaismäärän että sen kysynnän joko pysyneen ennallaan tai kasvaneen. Vapaaehtois- ja vertaistoimijat sekä laaja-alaiset toimijat ovat kasvattaneet jäsenmääriään muita enemmän. Hyvä kasvuvauhti näyttää olevan etenkin laaja-alaisilla toimijoilla, jotka ovat onnistuneet saamaan mukansa selvästi enemmän vapaaehtoisia kuin muut. Niiden tilannetta kuvaa myönteisen muutoksen kierre:

...

• • •

vapaaehtoisten määrä kasvaa, toiminnalla on kysyntää, uusia hankkeita aloitetaan, toimintaa laajennetaan ja tämänhetkiset muutokset arvioidaan suuriksi, mutta hallittaviksi.

Pienet yhdistykset sen sijaan eivät ole onnistuneet vapaaehtoisten rekrytoinnissa niin kuin keski-suuret ja ne, joilla on tarjota vapaaehtoisille monipuolista toimintaa ja edellytyksiä. Yli puolet pienimuotoisista yhdistyksistä arvioi, että toiminnan kokonaismäärä ja kysyntä ovat viime vuosina vähentyneet. Lähes kolmannes arvioi, että osallistujamäärät ovat viime vuosina vähentyneet.

Pienuus ei välttämättä ole osoitus siitä, että yhdistys ei ole onnistunut perustehtävänsä toteuttamisessa, vaan pieni koko saattaa myös olla sisäänrakennettu toiminnan luonteeseen. Yhdistyksen potentiaalinen toimijajoukko saattaa olla vähäinen eikä kaikkien yhdistysten toiminta koskaan voi kovin suureksi kasvaakaan. Tällaisesta on esimerkkinä harvaan asutulla alueella toimiva, pientä vammaisryhmää edustava paikallinen yhdistys. Pienten yhdistysten tilanne on erityisen haavoittuvainen: jos kunnat lopettavat toiminta-avustukset, niiden vähätkin toimintaedellytykset hupenevat.

Monipuolinen kansalaistoiminta houkuttelee edelleen ihmisiä mukaan. Vapaaehtoistoiminta ei ole häviämässä. Yli puolessa yhdistyksistä vapaaehtoisten määrä kasvaa ja vapaaehtoisuutta pidetään keskeisenä osana toimintaa. Vapaaehtoistoiminnan vahvistaminen edelleen on yhdistysten, samoin kuin valtakunnallisten järjestöjen ja niiden aluetyöntekijöiden mielestä, yksi paikallistoiminnan tärkeimpiä haasteita.

*Marja Vuorinen, kehittämisspäälikkö,
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry*

Vertaansa vailla. Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Julkaisija Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Tuore tutkimus esittelee mm. uudenlaisen paikallisyhdistysten typologian. Tutkimus perustuu monenlaisiin aineistoihin.

Yhtenä aineistona on kysely, johon vastasi 482 paikallista sosiaali- ja terveysyhdistystä eri puolilta maata.

Sosiaalibarometrikysely jälleen ajankohtainen

Heikoimmin voivien väestöryhmien tilanne, kunta- ja palvelurakennemuutos, työvoiman palvelukeskusten toiminta, palvelujen kilpailuttaminen sekä järjestöihin kohdistuvat muospaineet ovat huhtikuussa ilmestyvän Sosiaalibarometri 2006:n ajankohtaisteemoja.

Sosiaalibarometri kokoa yhteen hyvinvointia tuottavien toimijoiden näkemyksiä ja tarjoaa näkökulmia suomalaisten hyvinvoinnin ja palveluiden tilanteeseen sekä muutossuuntiin. Arviot väestön elinoloista, palveluista, niiden tuottamistavoista, resurssien muutoksista ja alueellisesta kehityksestä kerätään yli 1300:lta kuntien sosiaali- ja terveystoimen, Kelan toimistojen, työvoimatoimistojen sekä valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen vastaajalta. Kartoitusta on valtakunnallisesti kattava.

Ensi vuoden Sosiaalibarometri on järjestyksessä jo kuudestoista. Tämä mahdollistaa tulosten vertailun edellisvuosien tilanteeseen.

Useampi järjestö mukana

Joulukuun puolivälissä Sosiaalibarometrin kyselyt lähtevät taas liikkeelle. Tänä vuonna kyselyyn saa aiempaa useampi valtakunnallinen sosiaali- ja terveysjärjestö, sillä järjestökyseleyn tuloksia raportoidaan myös syksyllä 2006 ilmestyvässä Järjestöbarometrissa. Lisäksi suurten kaupunkien sosiaali- ja terveystoimen näkemyksiä kartoitetaan useamman vastaajan voimin.

Barometrin tuloksia esitellään Hel-singissä Valtakunnallisilla sosiaali- ja terveyspolitiikan kehittämisspäivillä 5. - 6. huhtikuuta 2006 ja ne ovat näin heti mukana ajankohtaisessa sosiaali- ja terveyspoliittisessa keskustelussa. Tuloksia esitellään laajalti myös poliittisille päättäjille ja viranhaltioille sekä eri koulutuksissa ja julkaisuissa. Keskeisistä tuloksista toimitettava englanninkielinen julkaisu palvelee ensi vuoden EU-puheenjohtajuuskauden tarpeita.

Arkityön havainnot esille

Vuoden 2005 Sosiaalibarometri käsittelee mm. kuntien strategiatyön tilannetta, työvoimatoimistojen huolta käynnissä olevista rakenteellisista muutoksista se-

kä eri vastaajaryhmien havaintoja siitä, miten päihdeongelmat ja erityisesti kaksoisdiagnoosit ovat lisääntyneet. Kaikki vastaajaryhmät kokivat kiireellisimmän apua tarvitsevana ryhmänä juuri päihdeongelmaiset. Seuraavaksi eniten huolta koettiin pitkäaikaistyöttömien auttamisen mahdollisuuksista, minkä kaikki palveluntuottajaryhmät kokivat verrattain heikoksi. Kaikki vastaajatahot kokivat myös, että omassa toiminnassa on käynnissä varsin voimakas muutos. Osin muutos nähtiin myös hallitsemattomaksi.

Parhaimmillaan barometri kykenee nostamaan esille arjen työssä syntyneet havainnot hyvinvoinnin pulmakohdista ja uusista ilmiöistä. Barometri yhdistää eri asiantuntijaryhmien tietoa ja kertoo tuen tuottamisen mahdollisuuksista myös maan eri osissa. Sosiaalibarometrin voima näkyy siinä, että se kerää ja välittää kaikkien julkisten palveluntuottajien arviot kansalaisten hyvinvoinnissa tapahtuvista muutoksista ja on etulinjassa kokonaiskuvan muodostamisessa. Kattavan tiedon perustaksi tarvitaan kuitenkin aktiivisia vastaajia.

Barometritietoa on hyödynnetty myös hallinnon ja toimintamuotojen kehittämisessä, arvioinnissa sekä yhteistyön rakentamisessa hallinnonalojen välille. Sosiaalibarometrin kehittämisessä on vuosien varrella ollut mukana koko joukko sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoita ja vaikuttajia muun muassa sosiaali- ja terveysministeriöstä ja Kelasta.

Sosiaalibarometri-kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan virkistystä tarjoava pääpalkinto. Lisäksi arvotaan viisi maksutonta osallistumista huhtikuun Sosiaali- ja terveyspolitiikan kehittämispäiville matkakuluineen.

*Anne Eronen, tutkimuspäälikkö,
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto*

Sosiaalibarometrin toteuttaa Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Kysely toteutetaan pääosin internet-kyselynä. Lisätietoja: www.stkl.fi

Moni arastelee mennä yksinään Kynkkäringissä porukalla vapaaehtoiseksi

Vapaaehtoisryhmä tekee osallistumisen helpoksi.

Kemijärvellä perustettiin viime keväänä vapaaehtoisten vierailuryhmä, Kynkkärinki. Se kokoontuu kerran viikossa Kemijärven kaupungin palvelukeskus Puistolaan seurustelemaan ja ulkoilemaan asukkaiden kanssa. Jokainen käyntikerta rakentuu samalla tavalla. Ryhmän kokoontumisen jälkeen Puistolan työntekijä kertoo missä ja kuka tällä kertaa vierailijaa odottaa, sitten toimitaan ja lopuksi keskustellaan.

Tällä kertaa fysioterapeutti **Anne-Mari Luoto** odottelee ulko-ovella kynkkärinkiläisiä, joita saapuu paikalle kahdeksan. Osastoilla autetaan jo takkeja päälle ja kenkiä jalkaan: kohta on ulkoilun aika. Kynkkärinkiläiset hajaantuvat noin puoleksitoista tunniksi lukemaan ja laulamaan eri puolille taloa tai ulkoilemaan. Joku ehtii käydä ulkona useammankin asukkaan kanssa. Lopuksi Kynkkärinki kokoontuu kahville. Yhtei-

Kynkkärinkiläiset Tero Kärkkäinen, Marianne Oinas, Tarja Mouhi, Paavo Kömi, Kerttu Kortelainen ja Pasi Karjalainen käyvät läpi päivän tapahtumia fysioterapeutti Anne-Mari Luodon (kolmas oikealla) kanssa.

nen keskustelutuokio on tärkeä hetki – se pitää ryhmän koossa ja siinä voi heti purkaa vaivaamaan jääneet asiat. Joskus paikalla on myös joku Palvelukeskuksen työntekijöistä, varsinkin, jos vierailun aikana on tapahtunut jotakin erityistä. Asiat puhutaan ja selvitetään heti puolin ja toisin. Kynkkärinkiä koordinoivan Järjestökiehin-hankkeen työntekijä **Tarja Mouhi** korostaa ryhmän merkitystä: ”Moni toimija on mukana ihan ensimmäistä kertaa. Halua auttaa on, mutta uskallusta puuttuu. Ryhmä tuo luottamusta ja turvallisuutta sekä osallistujalle että myös palvelukeskuksen suuntaan.”

Joku pääsee
aina paikalle

Kynkkärinkiin osallistuminen on tehty mahdollisimman helpoksi. Jäsenyyttä järjestössä tai vapaaehtoistoiminnan kurssin käymistä ei edellytetä. Paikalle voi tulla joka tiistai – tai jättää tulematta, ilman eri ilmoitusta. Kun mukana on oltu jonkin aikaa ja tultu tutuksi, voi vierailulla käydä myös muulloin, kun siitä erikseen sovitaan.

Vapaaehtoistoimijoista on Kemijärvellä pulaa. Ystäviä tarvitaan sekä kodeissa

että laitoksissa, mutta yhä harvempi uskaltaa sitoutua kiinteään vapaaehtoisuhteeseen. Pitkän linjan vapaaehtoistoimija **Tero Kärkkäinen** tiivistää asian: ”Jos vierailee yksittäisen henkilön luona viikoittain, on hyvin vaikeaa soittaa ja peruuttaa käynti ja peruutuksesta tulee paha mieli itsellekin. Pakollisia peruutuksia tulee kuitenkin aina joskus. Täällä käy mielellään viikoittain ja toimintaan uskaltaa sitoutua kun tietää, ettei yhden kerran poissaolo pahota kenenkään mieltä. Joku on aina kuitenkin päässyt paikalle.”

Puistolan palvelukeskus on kolmen ryhmäkodin, hoivaosaston ja intervalliosaston muodostama 76 asukkaan koti. Henkilökuntaa on 42 ja sillä taataan riittävä perushoito. Ulkoiluun ja seurustelemiseen kaivataan kuitenkin aina omaisia ja vapaaehtoisia. Kemijärvellä on moni joutunut lähtemään työn perässä etelään ja moni Puistolan asukas tapaakin lapsiaan vain muutaman kerran vuodessa.

Jatkuvaa
koulutusta

Kemijärven vanhustyön fysioterapeutti Anne-Mari Luoto oli jo suunnitteluvai-

Kuva: Nina Peronius

• • •

heessa mukana pohtimassa millainen olisi vapaaehtoisten rooli palvelukeskuksen arjessa. Henkilökunnan toiveena oli sitoutunut, luotettava ja osaava toimijajoukko. Tämän saavuttamiseksi sitouduttiin tukemaan ja ohjaamaan vapaaehtoistoimijoita. Koko henkilökunta tukee Kynkkärinki-toimintaa ja kokemukset ovat olleet erittäin positiivisia.

Koulutusta on järjestetty noin kerran kuukaudessa. Ensimmäisellä kerralla perehdyttiin palvelukeskuksen tiloihin ja toimintakäytäntöihin sekä opeteltiin esimerkiksi käsihuuhteen käyttö. Toisella kerralla puhuttiin oikeista työskentelyasunnoista ja harjoiteltiin erityisesti kävelyn tukemista ja pyörätuolin työntämisen niksejä. Myös toimimista äkillisissä sairaskohtaustapauksissa on opeteltu. Kynkkärinkiläisten kännyköihin on talletettu osastojen suorat numerot ja apua voi kysyä vaikka kesken ulkoilun. Vaitiolovelvollisuudesta puhutaan aina uudelleen ja toiminnassa mukana olevat ovat allekirjoittaneet sitoumuksen vaitiolostaan.

Tuki, koulutus ja keskinäisen luottamuksen rakentaminen osaltaan palvelevat Kynkkäringin tavoitteita. Toiminnan avulla halutaan tarjota turvallista ja mielekästä tekemistä vapaaehtoisille sekä helpottaa ikäihmisten arkea.

Nina Peronius

Puheenjohtaja, Kemijärven järjestöjen yhteistyöryhmä

Uusia malleja

Kynkkärinki on yksi Kemijärvellä käyttöön otetuista uusista vapaaehtoistoiminnan malleista. Kynkkärinkiä tukee Järjestökiehinin -hanke.

Järjestökiehinin on Kemijärven järjestöjen yhteistyöryhmän hallinnoima järjestötoimintaa ja vapaaehtoistoimintaa kehittävä hanke, jota Raha-automaattiyhdistys rahoittaa. Yhteistyöryhmässä on mukana jo 30 pientä järjestöä, jotka omalta osaltaan haluavat toimia yhteistyössä omien tavoitteidensa puolesta, mutta myös Suomen ikääntyneimmän väestön ja korkeimman työttömyyden alueen, Itä-Lapin, hyvinvoinnin edistämiseksi.

Yhdistyksen ylläpitämän järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan keskuksen Kiehisvirtin pöydän ääressä ideoidaan uusia keinoja innostaa ja kannustaa uusia toimijaryhmiä mukaan järjestö- ja vapaaehtoistoimintaan. Marraskuussa käynnistetään uusi toiminta: monitaitoisten miesten talkooryhmä, joka tarjoaa apua niihin kodin kunnostustöihin, jotka eivät enää asukkaan omin voimin suju.

Lisätietoja:

www.italappi.fi/yhdistykset_ja_vapaa_aika/vapaaehtoistoiminta

Kulttuurivoimalan Työstä Taidetta -hankkeen työntekijät ja yhdistyksen vapaaehtoiset tekevät esimerkiksi tuotteita vaihtoehdokkauppa Laituriin. Tuotteissa suositetaan kierrätysmateriaaleja. Myös reilun kaupan kahvin ääressä viihtyy.

Majakka Kemissä on yhteistyön voimala

Kohtaamispaikka Majakka-talo kokoaa sekä järjestöjä että ihmisiä hakemaan synergiaetua yhdessä toimimisesta. Majakka ry on kehittämässä toimintaansa järjestöjen palvelukeskuksesta ja ihmisten kohtaamispaikasta kohti seudullista kumppanuus- ja voimavarakeskusta.

Majakka-talo on toiminut Kemin keskustan tuntumassa, Junneliuksen talossa, vuoden verran ja koonnut saman katon alle monia järjestöjä. Osalla on talossa toimisto, osalla myös toimintatiloja. Myös monien järjestöjen vapaaehtoisryhmät ovat löytäneet kodin Majakasta. Esimerkiksi Kemin Seudun Kuulo ry:n esiintyvä ryhmä Huitojat harjoittelee tiloissa, taidenäyttelyitä ja -työpajoja on järjestetty ja nuorten ryhmiä kokoonnutunut elokuvailtoihin. Majakka-talo on lunastanut paikkansa järjestöjä ja ihmisiä kokoavana yhteistoimintapisteenä.

Taloa on kehitetty matalan kynnyksen kohtaamispaikkana, johon niin ihmiset kuin pienet yhdistyksetkin voivat helposti tulla. Majakka-talon yhdistykset isännöivät useita työllistäviä ja työllistymismahdollisuuksia lisääviä sekä vapaaehtoistoiminnan hankkeita. Valtaosaa toiminnasta pyörittävät tällä hetkellä sosiaali- ja terveysjärjestöt, mutta myös kulttuuri ja taide ovat mukana matkasaa. Tulevaisuudessa taiteen ja kulttuurin

rooli korostuu entisestään. Niiden merkitys ennaltaehkäisevänä ja kuntouttavana toimintana nähdään tärkeänä lisänä korjaavan sosiaali- ja terveydenhuollon rinnalla.

Majakka-toiminnan tavoitteena on kehittää alueen koko järjestökentän toimintaedellytyksiä. Seutukunnallinen toiminta onkin Majakan ja sen yhteistyöjärjestöjen kautta saamassa enenevässä määrin jalansijaa.

Meri-Lapin Majakka ry perustettiin viisi vuotta sitten Kemi-Tornion alueen yhteistyöjärjestöksi. Yhdistys hallinnoi yhdistysten palvelukeskus Majakan kehittämistyötä. Yhteistyötä tehdään sekä muiden järjestöjen että kuntien kanssa. Keskeinen kuntia edustava yhteistyökumppani on Kemi-Tornion kehittämiskeskus.

Yhteistyötä aluekeskusohjelmassa

Kolmannen sektorin merkitystä on korostettu esimerkiksi osana sisäministeriön koordinoimaan aluekeskusohjelmaa, johon myös Kemi-Tornion seutu kuuluu. Kemi-Tornio alueen kehittämispäällikkö **Jukka Kujalan** mukaan osallisuus ja sosiaalinen eheys on aluekeskusohjelmassa otettu toteuttamisen ja arvioinnin kohteiksi. Kemi-Torniossa tätä on lähdetty toteuttamaan yhdessä järjestöjen kanssa.

Kujala toivoo, että yhdessä järjestökentän kanssa kansalaispääomaa ja

Nuoret toteuttavat Majakassa omia ideoitaan. Sini Siveri haukkaa luomupiirakkaa nuorten taidenäyttelyn avajaisissa.

Kuvat: Kari Lunnas

Majakka-talon katossa järjestettiin Kemi-Tornion Ammattikorkeakoulun sosiaalialan yksikön kanssa mm. paperilyhtyöpaja. Osallistajat tekivät pajusta ja paperista lyhtyjä, joita voidaan käyttää vaikkapa syksyn pimeyttä valaisevassa lyhtykulkuessa.

Voimavarat käyttöön

Meri-Lapin Majakka ry perustettiin vuonna 2000 Kemi-Tornion alueen yhteistyöjärjestöksi. Tämän jälkeen yhdistys on vuodesta 2004 hallinnoinut yhdistysten palvelukeskus Majakan kehittämistyötä, jota RAY ja alueen kunnat tukevat. Majakan vetäjä on *Tuula Huttunen-Koivumaa*.

Yhdistyksen tavoitteena on yhdistää kolmannen sektorin voimavaroja ja saada käyttöön järjestökentän sosiaalista pääomaa. Tähän tavoitteeseen edetään RAY:n rahoittaman "Majakka – järjestöjen palvelukeskushanke 2004 - 2006:n" avulla.

Majakan keskeisiä tehtäviä ovat yhteistyön koordinointi ja kehittäminen, edunvalvonta ja vaikuttaminen, yhdistysten erityisosaamisen saaminen käyttöön ja yhdistysten roolin selkeyttäminen alueellisessa hyvinvointipalvelujärjestelmässä.

Kemissä vanhassa Junneliuksen talossa toimivassa Majakka-talossa on toimistotilat Meri-Lapin yhteisötalous ry:llä, Suomen omakotiliiton Lapin piirijärjestö ry:llä, Meri-Lapin Nuortenpalvelulla ja Kulttuurivoimama – Culture Power Station ry:llä.

Näillä toimijoilla on Majakka-talossa useita hankkeita. Tällaisia ovat mm. RAKET-hanke, järjestöllisen palvelutuotannon tehostamisprojekti ja Levite-equal -projekti. Talossa on myös Kylätalkkari – Asumisapu -projekti, Vankkuri-hanke, Ankkurihanke, Työstä Taidetta -hanke, Peräpohjolan Seutuvideo-hanke, Mansikkakanokan Taiteilija-residenssi-hanke, Visual Meetings-hanke sekä vaihtoehtomyyntipiste Laituri.

Sosiaalialan neuvontaa myös verkkopalveluna

Kemijärvellä on otettu käyttöön internetin kautta toimiva sosiaalialan neuvontapalvelu. Kemijärveläisten lisäksi palvelusta hyötyvät itäläppiläiset, joille tarjotaan neuvontaa seutukunnallisena palveluna. Lapissa välimatkat ovat pitkät ja verkkopalveluista tavoitellaan säästöjä myös asiakkaan kukkarolle.

Kemijärven kaupungin sosiaalitoimi on avannut verkkoneuvontapalvelun, jolla parannetaan asiakkaiden tiedonsaantia sosiaalitoimeen liittyvissä kysymyksissä. Yhteistyökumppanina on Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ja sen hallinnoima Kylä - Elämän keskus -hanke. Hanketta rahoittavat Euroopan aluekehitysrahasto ja osallistuvat kunnat.

Sähköistä neuvontaa kemijärveläiset saavat lasten ja perheiden palveluista, toimeentulotuesta sekä vanhus- ja vammais- palveluista. Verkkopalveluna voi myös varata aikoja sosiaalityöntekijöille ja tehdä kysymyksiä päivähoidosta.

Suuri osa sosiaalitoimen palveluista on jatkossakin sellaisia, että ne edellyttävät henkilökohtaista kontaktia. Sähköiset palvelut ovat kuitenkin hyvä lisä palvelutarjontaan, kun tietoturvakysymykset ja salassapitovaatimukset ovat hoidossa. Asiakkaat ottavat enenevässä määrin sähköpostilla yhteyttä sosiaalitoimen työntekijöihin, mutta sähköpostissa asiakasta ei voida tunnistaa eikä yksilöityihin kysymyksiin ottaa kantaa. Asiakkaan näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että hän ei välttämättä ole saanut niitä neuvoja, joita olisi tarvinnut. Kemijärven verkkoneuvonnassa tiedonsiirto tapahtuu SSL-suojatussa yhteydessä, joten ulkopuoliset eivät pääse käsiksi tietoihin. Asiakkaat tunnistetaan tunnusten avulla ja verkkoneuvonnassa asioidaan aina omalla nimellä ja henkilötunnuksella. Viranhaltijat voivat antaa verkossa hyvinkin luottamuksellisia neuvoja ja lisäksi voidaan hyödyntää jo olemassa olevia asiakastietoja.

Verkkoneuvonta ei rajoitu pelkästään Kemijärven kaupungin asukkaisiin. Seutusopimusten mukaisesti Kemijärven kaupunki tarjoaa Itä-Lapin alueella mm. sosiaaliasiamiehen, talous- ja velkaneuvonnan, kuluttajaneuvonnan ja yleisen edunvalvojan verkkoneuvontapalveluita. Palvelumallia aiotaan jatkossa laajentaa myös muualle Lappiin. Erityisen mielenkiinnon kohteena on selvittää millä tavoin verkkoneuvontaa voisi hyödyntää saamelaisalueen kunnissa, joissa suomen lisäksi puhutaan kolmea saamen kieltä.

*Yrjö Nikunlassi, projektikoordinaattori,
Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus*

Kuva: Jani Grönroos

Vanha ja arvostettu Junneliuksen talo on Majakka-talon kotipesä. Talo on Kemin keskustan tuntumassa, osoitteesta Sankarikatu 10.

sosiaalista pääomaa saadaan kanavoitua alueen kehittämiseen.

Alueen muutostekijät asettavat paineita ja toiveita myös järjestöille. Palveluyhteiskunnan murros ja väestön ikääntyminen korostavat järjestökentän roolin vahvistamisen merkitystä. Seutukunnan hyvinvointipalvelut ja vetovoimaisuus on tärkeä säilyttää. Sosiaali- ja terveyspalveluiden kysyntä kasvaa tulevaisuudessa, mutta julkisen sektorin tarjoamat lisäresurssit ovat rajalliset; uusia ratkaisuja on haettava ennakkoluulottomasti ja avoimesti. Lisäksi elintason nousu kasvattaa palveluiden kysyntää.

Kemi-Tornio alueen kehittämiskeskuksen tehtävä on osaltaan auttaa uudenlaisten palveluyhdistelmien syntyä. Elinvoimainen kaupunkiseutu edellyttää osaamispääoman, rakennepääoman ja kansalaispääoman ottamista mukaan seudun kehittämistyöhön. Tässä järjestöillä voi olla merkittävä rooli.

*Kari Lunnas, puheenjohtaja,
Kulttuurivoimama ry*

Olotiloja kaikelle kansalle

Monet matalan kynnyksen kohtaamispaikat panostavat vertaistuen tarjontaan.

Kansalaisareena on koonnut tietoa matalan kynnyksen kohtaamispaikoista. Sen internet-sivuilla esitellään yli 200 matalan kynnyksen paikan eli olotilan tiedot niin tekemistä ja seuraa etsivien ihmisten kuin pienten yhdistystoimijoiden tarpeisiin. Olotila-aineistoa on tarkoitus päivittää sitä mukaa, kun sopivia ja listalle halukkaita paikkoja löytyy.

- Tavoitteena on saada tätä kautta myös pienten toimijoiden ääntä kuuluviin, totesi Kansalaisareenan toiminnanjohtaja **Pirjo Miikkulainen**.

Kansalaisareena ry:n toiminnan tavoitteena on edistää kansalaisten aloitteellista toimintaa ja lisätä osallistumismahdollisuuksia.

Nyt kerätty aineisto päivittää Hyvä kohtaaminen -kirjan tietoja; yhteistyössä kirkon kanssa 1990-luvun lopulla julkaistu materiaali esitteli niin ikään kaikille avoimia kohtaamispaikkoja. Uudesta aineistosta havaittiin, että suurin osa olotiloista on perustettu 1990-luvun alkupuolella ja vain muutama laman jälkeen, vuosina 2001 tai 2002. Tietojen toimittajia pyydettiin perustietojen lisäksi kertomaan paikkojen kehittämistarpeista.

Yhteistä olotiloille on, että ne ovat periaatteessa kaikille avoimia. Osa toimijoista suuntaa toimintaansa jollekin ryhmälle tai ryhmille, sillä vertaistuki kuuluu monen paikan tarjontaan. Toimintavolyymi ulottuu laidasta laitaan: yhden henkilön vetämistä paikoista aina suurten kaupunkien mummonkammereihin asti.

Jatkuvuus huolenaiheena

Olotila-aineistosta on voinut tehdä joi-tain johtopäätöksiä paikoista ja niiden käyttäjistä. Eniten olotiloissa käyviä ryhmiä ovat iäkkäät ihmiset, mielenterveys- ja päihdekuntoutujat sekä ihmiset, joita vaivaavat toimeentulo-ongelmat tai yksinäisyys.

- Jos verkostot muuten ovat vähäisiä, matalan kynnyksen paikoista voi löytää mielekästä tekemistä päivään ja yhteisön itselleen, Miikkulainen totesi.

Toiminnan jatkuvuus on monen olotilan huolenaiheena.

- Moni ei esimerkiksi osannut sanoa, onko toiminta projekti- vai pysyväisluonteista; paikka on saattanut toimia jo pitkään, mutta rahoitus olla silti määräaikaista, Miikkulainen kertoi.

Jos rahoituksen tarjosi kunta, seurakunta tai vakavarainen yhdistys, jatkuvuus aiheutti vähemmän huolta. Taustatahoina julkisen sektorin toimijat usein tarjoavat myös muunlaista tukea, kuten koulutusta toimijoille, asiantuntijaluentoja yleisötilaisuuksissa tai apua toimintasuunnitelman tekemisessä. Toiminnan pyrittäminen määräaikaisella ja vaihtuvalla työvoimalla koettiin monesti kehittämisen jarruksi.

Kansalaisareena on viettänyt Kansalaisvaikuttamisen teemavuotta, jonka puitteissa on järjestetty yleisötilaisuuksia ihmisiä kiinnostavista ajankohtaisista aiheista, Pirjo Miikkulainen kertoi.

Monet pienet toimijat hakevat tällä hetkellä yhteistyökumppaneita ja -verkostoja.

- Vastauksista välittyi usein innokas kehittämistunnelma: kävijöitä on paljon ja toiminta on monipuolista, Miikkulainen sanoi.

Vapaaehtoisia olotilatoiminnassa on mukana lähes järjestään, mutta yleensä myös ainakin yksi palkattu työntekijä on organisoimassa toimintaa.

- Aikaisempaan aineistoon verrattuna vertaistukea tunnutaan tarjoavan nyt enemmän. Monissa kehittämissuunnitelmissa myös mainittiin erikseen aikomus sitä kehittää, Miikkulainen sanoi.

- J.K.

Lisätietoja: www.kansalaisareena.fi

- toiminta - olotilat

Anna vinkki matalan kynnyksen paikasta:

pirjo.miikkulainen@kansalaisareena.fi

Vertaistuki tavoittaa usein jo ongelmien varhaisessa vaiheessa

Naistenkartanon teettämässä tutkimuksessa pohdittiin mikä vertaistuen avulla auttaa.

Naistenkartano ry:ssä huomattiin, että sen järjestämät vertaistukitilaisuudet ja -koulutukset olivat suosittuja ja järjestään täynnä. Yhdistyksen riippuvuuksista irtautumista tukevan vertaistukitoiminnan, NOVAT:n, erityisyytenä on, että se on räätälöity naisille sopivaksi. Yhdistys teetti toiminnasta tutkimuksen, jossa selvitettiin muun muassa sitä, miksi naiset toimintaan osallistuvat ja mikä vertaistuen heitä auttaa.

Tutkimuksen toteutti valtiotieteen tohtori **Jaana Jaatinen** syyskuun 2004 ja toukokuun 2005 välisenä aikana.

Vertaistukiohjelman osallistujille

Naisille räätälöity palvelumuoto

Naistenkartano ry:n keskeinen toimintamuoto on naisille räätälöity helposti saavutettava päihdepalvelu- ja vertaistukiohjelma, NOVAT. Vertaistukitoiminnalla tähdätään varhaisvaiheen riippuvuuksien, kuten päihteiden käytön, läheisriippuvuuden tai pakonomaisten käyttäytymismallien ennaltaehkäisyyn ja niistä irtautumiseen. Ryhmä auttaa irti riippuvuuksista tukeamalla naisen itsearvostusta, omia valintoja ja puolensa pitämistä. NOVAT-ohjelma rakentuu puolentoista vuoden ajalle ja ryhmä kokoontuu pääsääntöisesti viikoittain. Ryhmän työvälineenä on yhdistyksen tuottama opintoaineisto. Naistenkartanon henkilökunta tukee ryhmäprosessia erilaisilla koulutuksilla, luennoilla ja ryhmiin tehtävillä ohjauskäynneillä sekä järjestämällä naisten verkostoitumista edistävää päihdeetöntä vapaa-ajantoimintaa.

Toiminta perustuu naisten voimavarojen etsimiseen, niiden tukemiseen ja vahvistamiseen. Vertaistuen ja ryhmässä tapahtuvan jakamisen kautta se tarjoaa tukea ja arjessa selviytymisen avaimia.

naisille oli tyypillistä, että moni heistä oli jo pitkään kamppailut vaikeuksiensa kanssa, mutta ei välttämättä olleet lähteneet hakemaan apua. Tieto vain naisille suunnatusta yleisötilaisuudesta tai ryhmästä oli ollut tärkeä kimmoke lähtemään; yli 60 prosenttia osallistujista ilmoitti nähneensä ilmoituksen lehdessä tai kuulleensa tilaisuudesta ystäviltä tai läheisiltä. Muita tärkeitä tiedonlähteitä olivat esimerkiksi hoitopaikat. Useilla naisista perusasiat, kuten asunto ja työpaikka, olivat vielä kunnossa. Suurimmalla osalla apua hakevista paha olo tai tunne oman elämän hallitsemattomuudesta oli kuitenkin jo kasvanut kohtuuttoman suureksi.

Lähes puolet toimintaan osallistuvista ilmoitti mukaan tulonsa syyksi jonkin päihderiippuvuuden. Osa naisista kärsi työttömyydestä tai oli sairaalomalla esimerkiksi masennuksen tai muun psykiatrisen diagnoosin takia. Tutkimustulokset osoittivat, että toiminta tavoitti aivan uusia ryhmiä. Yli 60 prosenttia mukaan tulijoista oli sellaisia, jotka eivät olleet käyttäneet tavanomaisia päihdepalveluja. Yli puolet oli aiemmin hakenut apua yksityiseltä psykologilta, lääkäriltä tai muista mielenterveyspalveluista.

Naisnäkökulma on tärkeä

Tutkimuksessa korostui se, että NOVAT-toimintaan osallistuvien naisten ongelmakenttä oli erilainen kuin mihin esimerkiksi AA-ryhmät ja useat hoitopaikat keskittyvät. Jo naisten tapa hahmottaa ja nimetä ongelmiaan sekä selviytymisyrityksiään oli hyvin erilainen, kuin mitä usein tulee esiin alkoholi-ongelmaisten miesten tarinoissa. Kun miehet kertovat ”pohjalla käymisestä” ja elämänhallinnan menetyksestä, naisten paha olo ja avun tarve esiintyvät toisella tavalla.

Naisten elämässä ulkoiset asiat, kuten työpaikka ja koti, saattoivat vielä olla kunnossa ja he olivat usein heränneet varhain avun tarpeeseen. Vaikeudet ja ongelmat, joiden kanssa nämä naiset elivät, kuitenkin saattoivat pitkittyessään altistaa päihdeongelmille ja muille riip-

puvuuksille. Lähes puolet tutkimukseen osallistuneista ilmoitti näin jo käyneen. He eivät välttämättä kuitenkaan vielä tarvinneet ns. raskaan sarjan hoitopaikkoja, vaan tilaa asioiden jakamiselle ja luottamukselliselle selvittämislle. Paha olo ja vieraantuminen omasta itsestä aiheuttivat oireilua, mutta naiset usein pitivät sen sisällään ja yleensä selviytyivät arjen velvoitteista.

Vertaistukitoimintaan naisia motivoi halu tehdä työtä itsensä kanssa, tavoittaa olemisestaan jotakin uutta, kasvaa henkisesti ja jakaa asioita toisten naisten kanssa. Naisnäkökulma oli tärkeä, samoin se, että erilaiset ja eri-ikäiset naiset voivat oppia toisiltaan. Hyväksytyksi tulemisen ja yhteenkuulumisen tunteet koettiin merkittäviksi. Ryhmä tarjosi tukea arjessa jaksamiseen myös hyvin konkreettisissa kriisi- ja valintatilanteissa, esimerkiksi alistavasta suhteesta irtautumisesta. Myönteisenä koettiin myös minäkuvan vahvistuminen, omien tunteiden ja tarpeiden tunnistaminen sekä oman arvokkuuden kokeminen.

*Helena Palojärvi, toiminnanjohtaja,
Naistenkartano ry*

*Lisätietoja: Helena Palojärvi, sp.
helena.palojarvi@nic.fi*

*Lisätietoja Naistenkartanosta:
www.naistenkartano.com*

Joka kolmas sekunti yksi lapsi kuolee äärimmäisen köyhyyden seurauksena. YK:n vuosittain julkaisemiin liittyvässä Tee köyhyydestä historiaa -kampanjassa etsitään maailman johtajien – sekä kansalaisten – poliittista tahtoa ja omatuntoa köyhyyden hillitsemiseksi.

Köyhyyttä tehdään näkyväksi jälleen Maailman kauppajärjestö WTO:n kokouksen edellä. WTO:n ministerikokous pidetään Hongkongissa 13.-18. joulukuuta ja kansalaisjärjestöt kuten White Band ja Make Poverty History vaativat kaupan vapauttamiseen tähtäviä päättäjiä muistamaan kehitysmaiden tarpeet ja ihmiset sekä pyrkimään oikeudenmukaisempaan talousjärjestelmään. Kampanjan tunnukseksi olevan valkoisen nauhan päivää vietetään 10. joulukuuta, jolloin on myös kansainvälinen ihmisoikeuksien päivä.

Lisätietoja: www.makepovertyhistory.fi

Kunta- ja palvelurakennemuutoksen aluekierros antaa suuntaa jatkotyölle

Kunta- ja palvelurakennemuutosta pohjustettiin loka-marraskuun aikana tehdyllä aluekierroksella, jonka tilaisuudet pidettiin eri puolilla Suomea. Tavoitteena oli kuulla eri tahojen näkemyksiä uudistuksesta ja valmistelussa olleista malleista sekä käynnistää jatkotyö alueilla.

Aluetilaisuuksia järjestettiin yhteensä 19 paikkakunnalla. Jokaisessa tilaisuudessa oli mukana hankkeen johdon edustus sisäministeriöstä, jonkin toisen ministeriön edustaja ja Suomen Kuntaliitto. Tilaisuuksissa käytiin läpi se, miksi uudistustyö on käynnistetty, esiteltiin valmistelussa olleet kolme mallia ja niiden oleelliset erot sekä haluttiin kuulla alueiden päätöksentekijöiden palautteita jatkotyön pohjaksi. Kommentti- ja palautepuheenvuoroissa oli pyritty tasapuolisuuteen siten, että edustajia oli alueiden eri puolilta ja erilaiset yhteiskunnalliset näkemykset olivat läsnä.

Suuressa osassa tilaisuuksista osanottajien keskustelulle ja kysymyksille jäi kuitenkin niukasti aikaa. Osassa tilaisuuksissa oli esillä myös esimerkiksi kuntahenkilöstön edustajien puheenvuoro, harvoissa sosiaali- ja terveysjohdon näkökulma, mutta missään ei ollut pyydetty valmisteltua puheenvuoroa järjestöiltä.

Hyvinvoinnin oltava johtotähtenä

Järjestöt ovat pitäneet uudistusta tärkeänä ja halunneet olla valmistelussa mukana. Sosiaali- ja terveysalan järjestöt ovat painottaneet sitä, että ne ovat valmiita tuomaan asiantuntemuksensa valmisteluun koko prosessin ajan.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ja Terveystieteiden edistämisen keskus tekivät mittavan yhteisen ponnistuksen sen eteen, että järjestöjen edustajat saataisiin mukaan kaikkiin alueellisiin tilaisuuksiin. Jokaisen aluetilaisuuden koordinaattorille oli ehdotettu järjestöedustajia kutsuttaviksi. Järjestöjen edustajaehdotukset otettiin paria tilaisuutta lukuun ottamatta myönteisesti vastaan. Suurimmassa osassa tilaisuuksista järjestöedustajat myös onnistuivat saamaan puheenvuoron, vaikka aikataulu oli tiukka.

Järjestöjen yhteistä kannanmuodostusta ja valmistelutyötä varten oli näiden kolmen keskusjärjestön hallituksista ja toiminnanjohtajista koottu työryhmä, jonka valmistelutyötä keskusliiton toiminnanjohtajana koordinoi. Kannanotton pääargumentti oli se, että uudistuksen lähtökohtana pitää olla ihminen sekä hänen hyvinvointinsa ja terveytensä, eivät vain organisaatiot ja hallintorakenteet. Väestöryhmien tarpeet ovat erilaisia ja on pystyttävä luomaan olosuhteet, jotka nykyistä paremmin ja kestäväällä tavalla tukevat hyvinvointia sekä kaventavat hyvinvointi- ja terveyseroja. Järjestöjen ja muun vapaan kansalaistoiminnan elin- ja toimintatila on varmistettava ja rakenteiden on välttämättä oltava sellaisia, että järjestöjen ja kuntaorganisaatioiden säännöllinen vuorovaikutus on mahdollista. On tärkeää, että kaikki eri hallintokunnat sitoutuvat laajaan hyvinvointivastuuseen. Tarvitaan myös selkeät rakenteet yhteistyölle ja sen kehittämiseksi sekä yhteinen käsitys vastuunjaosta ja johtajuudesta - riittävä resursointia unohtamatta.

Järjestöille on aiheuttanut huolta uudistuksen valmistelussa painotettu tilaaja-tuottaja -malli, joka ohjaa kehittämään rakenteita ja toimintaa pikem-

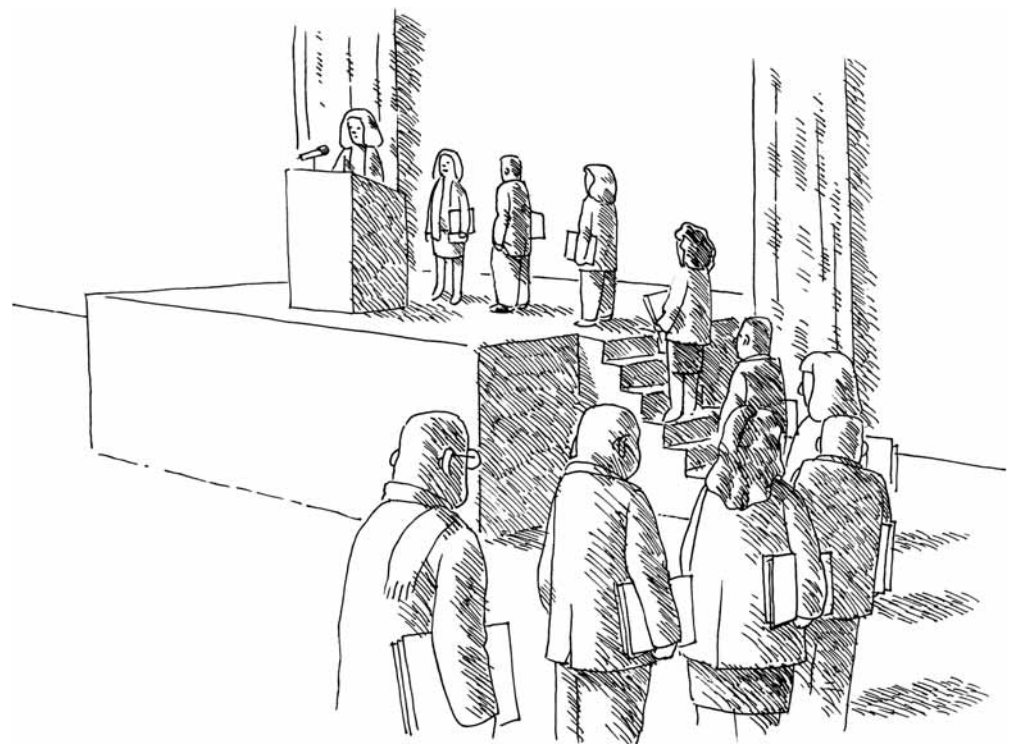
minkin palvelutehtaan kuin ihmisen hyvinvoinnin näkökulmasta.

Muutosjohtamiselle kysyntää

Hämeenlinnan aluetilaisuus marraskuun alussa päätti kierroksen. Valtioneuvoston linjauksista ja hankkeen etenemisestä puheenvuorot käyttivät alue- ja kuntaministeri **Hannes Manninen** sekä työministeri **Tarja Filatov** - he viimeistään tekivät selväksi sen, että uudistusta tarvitaan.

Suomen Kuntaliiton varatoimitusjohtaja **Timo Kietäväinen** totesi puheenvuorossaan, että uudistuksen peruskysymys on valtion kuntapolitiikan uudistaminen sekä kuntalaisten ja yhteiskunnan vastuiden uudelleen määrittely. Pelkkä rakenteiden muokkaaminen ei riitä, vaan myös palveluprosessit pitää uusiksi ja rakentaa uudenlaisia yhteispalveluita. Hän korosti myös muutoksen strategista johtamista, joka on oleellista uudistuksen onnistumiseksi. Kuntien pitäisi ottaa

Yhteistyölle ja sen kehittämiseksi tarvitaan selkeät rakenteet.

Hämeenlinnan tilaisuudessa valtaosa puhujista tuki peruskuntamallia jatkotyön lähtökohtana.

uudistus omiin käsiinsä ja toimia muutostohtajina, Kietäväinen totesi.

Kanta-Hämeen puheenvuoroissa ääneen pääsivät myös työntekijäjärjestöjen, Forssan, Hämeenlinnan ja Riihimäen seutujen, sairaanhoitopiirin sekä maakuntaliiton edustajat. Painotukset olivat erilaisia, mutta niitä yhdistivät seutunäkökulma ja sisältökysymykset; kansalais- ja asiakasnäkökulma jäivät vähemmälle. Tässä suhteessa raikas poikkeus oli Hämeen maakuntahallituksen jäsenen **Harri Laineen** puheenvuoro. Hänen lapsen, nuoren ja ikäihmisen näkökulmista asioita katsova sanomansa oli selkeästi se, että hyvinvointi ja sen tarpeet on syytä pitää mielessä myös jatkotyössä.

Hämeenlinnan tilaisuudessa osanottajilla oli mahdollisuus osallistua keskusteluun - kaikkiaan 26 puheenvuoroa ennätettiin pitää, koska puheenjohtaja, maakuntahallituksen puheenjohtaja **Aarne Kauranen** ja maakuntajohtaja **Juhani Honka** pitivät keskustelun langat hyvin käsissään. Myös kuntalaisten ja palveluiden käyttäjien näkökulma ennätti nousta esiin. Järjestöedustajat **Hilkka Nousiainen**, **Seppo Rehunen** ja **Mika Pyykkö**

Järjestöjen kantaa kunta- ja palvelurakennemuutokseen valmistelevat Raimo Lindberg Invalidiliitosta, Timo Ruoko Suomen Sydänliitosta, Mika Pyykkö Terveyden edistämisen keskukselta, Jouko Vasama YTY ry:stä, Riitta Särkelä, Pirkko Karjalainen Vanhustyön keskusliitosta, Tor Jungman Suomen Sydänliitosta sekä Hilkka Nousiainen Kuurojen Palvelusäätiöstä.

nen, Seppo Rehunen ja Mika Pyykkö korostivat muun muassa ehkäisevän työn merkitystä ja eri hallinnonalojen hyvinvointivastuuta. Hämeenlinnan sosiaali- ja terveystoimen toimitusjohtaja **Erkki Torppa** avasi konkreettisella esimerkillään laaja hyvinvointinäkemystä: ikäihmisten laitoshoidon joutumista voidaan hidastaa niinkin yksinkertaisella toimenpiteellä kuin hissien rakentamisella kerrostaloon.

Valtaosa puhujista Hämeenlinnan tilaisuudessa tuki peruskuntamallia jat-

kotyön lähtökohtana - kuitenkin siten, että seudullisuus on jatkossakin toimiva mahdollisuus. Hankkeen alkuperäisen aikataulun mukaan aluekierroksen palaute annetaan valtioneuvostolle vielä tämän syksyn aikana.

Riitta Särkelä, toiminnanjohtaja, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry

Lisätietoja: www.intermin.fi - Kunta- ja palvelurakennemuutistus

Euroopan sosiaalisen mallin rakentumiseksi tarvitaan jatkuvuutta

Saksa pohti Euroopan sosiaalisen mallin ja neuvoston puheenjohtajuuskauden yhteyttä.

Saksan sosiaali- ja terveysministeriötä vastaava ministeriö ja Observatorium für die Entwicklung der Sozialen Dienste in Europa järjestivät marraskuun alussa konferenssin Euroopan sosiaalisen mallin tulevaisuudesta. Konferenssi palveli Saksan EU-puheenjohtajakautta, joka on vuoden 2007 alkupuolella ja käsitteli aihetta saksalaisesta näkökulmasta. Tavoitteena oli analysoida Euroopan sosiaalisen mallin elementtejä ja tehdä ehdotuksia puheenjohtajuuskauden tavoitteiksi ja teemoiksi.

Osanottajina oli saksalaisia päätöksentekijöitä sekä edustajia kansalaisjärjestöistä. Mukaan oli lisäksi kutsuttu nykyisen puheenjohtajamaan Iso-Britannian, tulevan puheenjohtajamaan Itävallan sekä Suomen hallituksen ja kansalaisjärjestöjen edustajat. Suomesta konferenssissa olivat **Juho**

Saari sosiaali- ja terveysministeriöstä ja **Riitta Särkelä** Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitosta.

Kansalliset sosiaali- ja terveysjärjestelmät eurooppalaistuvat kovaa vauhtia. Samalla jännite kansallisen päätöksenteon ja unionin sisämarkkinoiden kehittämisen välillä kasvaa. Kansallinen kanta käynnissä olevaan prosessiin on vältämätöntä määritellä, sillä kehitys ei voi tapahtua omalla painolla, konferenssissa muistutettiin. Erittymisen mielenkiintoisia olivat ne analyysit, esimerkiksi professori **Jens Alberin** alustus, jossa eriteltiin erilaisten hyvinvointimallien, taloudellisen kasvun ja kilpailukykyyn suhdetta. Pohjoismaisen hyvinvointimallin vahvuus nostettiin jälleen kerran esille ja toiveita asetettiin myös sen puolesta, että mallin vahvuudet voisivat edesauttaa unionin kehitystä laajemminkin.

Osanottajat nostivat esiin huolensa siitä, että kansallisessa päätöksenteossa ei useinkaan puolusteta hyvinvointimalleja sisämarkkinasääntelyä vastaan – sisä-

markkinasääntely otetaan liikaa annettuna. Konferenssissa pohdittiin myös unionin lainsäädännön suhdetta Euroopan sosiaaliseen malliin, politiikan muokkaamisen välineitä sekä avoimen koordinaation vaikutuksia taloudelliseen, alueelliseen ja sosiaaliseen koheesioon.

Arvioiden on syytä havahduttaa myös järjestöjä vaikuttamaan entistä aktiivisemmin. Poliittisten päätöksentekijöiden ja virkamiesten on syytä arvioida toimintaansa eurooppalaisilla foorumeilla. Kiinnostavia näkymiä avaa se mahdollisuus, että Itävallan, Suomen ja Saksan puheenjohtajuuskausien välille saataisiin rakennettua jatkumo; prosessi, jonka ytimessä on Euroopan sosiaalinen malli sekä sisämarkkinasääntelyn ja kansallisten hyvinvointijärjestelmien suhde. Ainakin Suomen puheenjohtajuuskauden valmisteluissa teema tulee olemaan esillä.

Riitta Särkelä

Elämysviikosta uskoa työllistymisen mahdollisuuteen

Viiden päivän elämymatka – eli miten työtön yksinhuoltaja voimaannutetaan työmarkkinoille.

Jokainen työttömänä tai pitkällä äitiys- ja hoitovapaalla ollut tietää, että on riski olla työelämästä poissa. Ajan myötä menee usko omiin kykyihin ja mahdollisuuksiin kodin ulkopuolisilla työmarkkinoilla. Työttömyys vie helposti paitsi itsetunnon, myös ilon, luottamuksen ja osallisuuden kokemukset. Työtön on usein myös köyhä.

Euroopan unionin neljäs köyhyyskonferenssi, Round Table on Social Inclusion, järjestettiin tänä vuonna Glasgow'ssa Skotlannissa. Puheenvuoroissa pohdittiin, miten syrjäytymisvaarassa olevia ihmisiä voi auttaa ja millaista sosiaali-, talous- ja työllisyyspolitiikkaa tässä tarvitaan. Yhteisiä haasteita Euroopassa riittää: ongelmat – ja yhä useammin myös ratkaisut – ovat eri maissa hyvin samanlaisia ainakin ruohonjuuritasolla.

Köyhyyttä työttömyydestä

Köyhyyskonferenssin isäntäkaupungissa Glasgow'ssa 40 prosenttia lapsiperheistä on yhden huoltajan perheitä ja näistä yli 62 prosenttia on köyhiä. Suurin syy köyhyyteen on työttömyys. Tavoitteeksi onkin nyt asetettu, että 70 prosenttia yksinhuoltajista olisi työssäkäyviä vuoteen 2010 mennessä.

Viime vuosina Skotlannissa on tehty paljon yksinhuoltajien auttamiseksi työelämään ja sitä kautta parempaan elämänhallintaan. Tärkeä toimija on ollut "One Plus", vuonna 1986 perustettu riippumaton yksinhuoltajien organisaatio, jota hallinnoi pääosin yksinhuoltajista valittu komitea. One Plus tekee yhteistyötä suuren toimijajoukon kanssa; se järjestää palveluita, koulutusta ja työllistymismahdollisuuksia paikallisyhteisöissä. Kaiken toiminnan ytimenä on yksinhuoltajaperheiden köyhyyden ja syrjäytymisen torjuminen sekä se, että yksinhuoltajat itse ohjaavat tekemistä: tavoitteena on saada heidät systemaattisesti mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan politiikkoja muun muassa kampanjoilla, aloitteilla ja osallistamalla erilaisiin paikallisyhteisöjen projekteihin. Tämä yhteiskunnallinen vaikuttaminen

on tärkeä osa osallisuuden kokemista.

One Plus'n keskeinen lähtökohta on jatkuvuus, tarjottavan tuen pitkäjänteisyys. "The Training and Employment Continuum" pyrkii luomaan väylän pysyvään työllistymiseen. Ainutlaatuisuutta tässä toimintamallissa on, että se linkittää yhteen ryhmässä tapahtuvan työelämään ja koulutukseen valmentautumisen, ammatillisen harjoittelun ja kouluttautumisen sekä pääsyn pitkäkestoiseen räätälöityyn neuvontaan ja tukipalveluihin. Olenainen osa toimintaa ovat yksinhuoltajien ryhmät, joiden innovatiivisuudesta monet aloitteet lähtevät liikkeelle. Vertaistuki ja sen tuoma voimaantumisen ovat keskeisissä rooleissa.

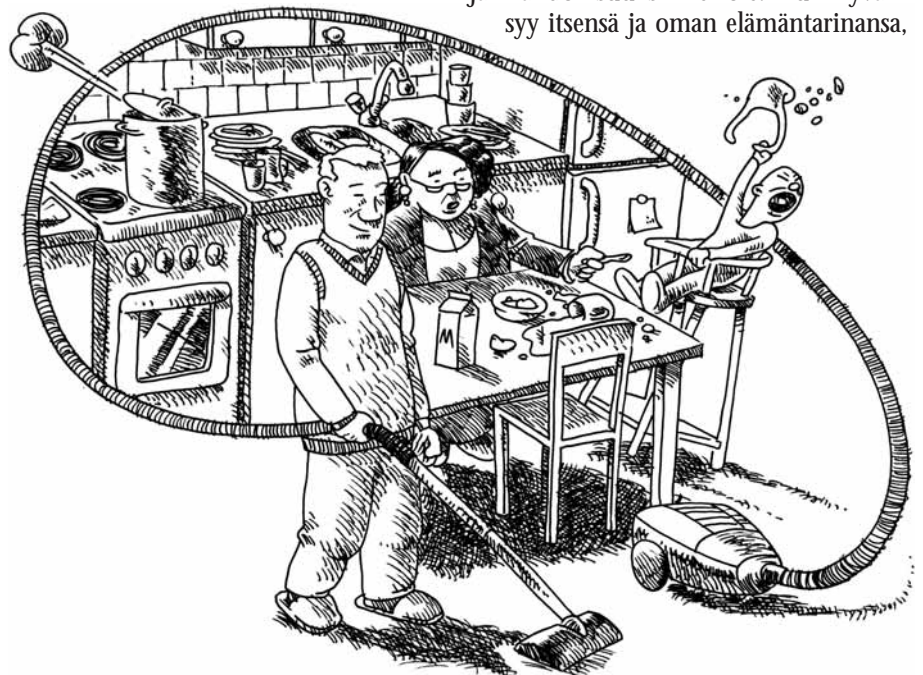
Ilon palautus

Viime vuoden elokuussa One Plus aloitti uuden toimintamallin, jota kutsutaan nimellä "Discovery Week". Tämä on

Jokainen työttömänä tai pitkällä äitiys- ja hoitovapaalla ollut tietää, että on riski olla työelämästä poissa.

viikon mittainen ilon ja vahvistumisen kokemus, jonka avulla yksinhuoltajavanhempien on mahdollista löytää itsensä ja vahvuutensa uudella tavalla. Osallistujat saavat ilmaiset matkat, lounaat ja päivähoidon lapsilleen sekä 30 punnan palkkion. Elämymatka, joka järjestetään paikallisyhteisössä mahdollisimman lähellä osallistujien asuinpaikkaa, on viiden päivän matka omien voimavarojen löytämiseen. Ensimmäisenä päivänä keskitytään rentoutumiseen, itsensä hoitamiseen, lihashierontaan sekä omien kykyjen ja voimavarojen etsimiseen. Toisena päivänä pohditaan erilaisten ryhmätyömenetelmien avulla mitä esteitä omien unelmien toteuttamiselle on, kolmantena päivänä tutkitaan kunkin kykyjä ja kokemusta parhaiten vastaavia koulutus- ja työmahdollisuuksia. Neljäntenä päivänä lähdetään jo suunnitelmallisesti kohti tulevaisuutta ottamalla selvää keneltä, mistä ja kuinka tukea elämänmuutokselle löytyy. Viidennen ja viimeisen päivän teema on jo vastaansanomaton: mitä haluat saavuttaa ja kuinka sen saavutat.

Elämymatka on ennen kaikkea rohkea löytöretki omaan elämään, osallistujat korostivat. Työllistyminen on mahdotonta, jos uskoa omiin kykyihin ja mahdollisuuksiin ei ole. Kun hyväksyy itsensä ja oman elämäntarinansa,

Elämysviikko antaa askelmerkit oman elämän haltuun ottamiselle.

näkee uudella tavalla myös vahvuutensa ja voimansa. Osana One Plus -toimintaa Discovery Week'n läpikäyneille tarjotaan mentorointia aina siihen saakka, kun työsuhte on kestänyt puoli vuotta. ESR-rahoitteisessa ohjelmassa koulutetaan työmentoreita, joiden tehtävänä on auttaa niin työllistyvää yksinhuoltajaa kuin työllistävää yritystäkin työsuhteen ensimmäisen puolivuotis-kauden aikana. Sen jälkeen tuki jatkuu vapaamuotoisissa ja itseohjautuvissa vertaisryhmissä.

One Plus on rakentanut ryhmiä mm. teatterista ja muista luovista taiteista kiinnostuneille yksinhuoltajille. Yksi

näistä ryhmistä on vuonna 1990 perustettu "The Lone Rangers drama group", joka on sittemmin tullut Skotlannissa varsin tunnetuksi ja halutuksi esiintyjäksi erilaisiin tilaisuuksiin. Meillä EU:n pyöreän pöydän köyhyyskokouksen osanottajilla oli suurenmoinen tilaisuus nähdä ja kuulla Lone Rangers'n neljän naisen bändin upea esitys: tutut sävellet olivat saaneet uudet sanat, joissa kerrottiin yksinhuoltajan arjesta. Esitys voimaannutti kuulijansakin unohtumatomalla tavalla.

Sovellettavissa Suomeen?

Ryhmätyön, vertaistuen ja mentoroinnin suurempi hyödyntäminen työllistämises-sä ja elämänhallinnan parantamisessa voisi Suomessakin tarjota uudenlaisia mahdollisuuksia. ESR:n tuella vuonna 2000 käynnistynyt välittäjäorganisa-

tio-ohjelma on ollut tässä eräänlainen suunnannäyttävä, jonka avulla erityisesti heikoimmassa asemassa olevien ihmisten työllisyyttä ja osaamista on voitu parantaa.

Yksi hankkeista on Suomen mielen-terveysseura ry:n "Kaverit mukaan". Sen osaprojektien toteuttama työttömien vertaisryhmätoiminta on aktiivisia työllistämistoimia edeltävää psykososiaalista kuntoutusta, jonka avulla kirkastetaan työhön paluuseen pyrkivien omia tavoitteita ja jatkosuunnitelmia. Vertaisryhmi-en tavoitteena on kohottaa osallistujien itsetuntoa; auttaa heitä löytämään itsensä. Tämä ulottuvuus – samoin kuin ilon ja luottamuksen kokemukset – ovat varmasti aivan liian usein unohtuneet suomalaisilta työllistäjiltä ja kuntouttajilta.

*Elina Palola, kehittämisspäälikkö,
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry*

Omakohteisesti työuupumuksesta

Työuupumus on odottamattoman yleinen ja vakava vaiva, mutta Varjosta vapautteen kirja lohduttaa uupuneita tai väsymystä kohti ajautuvia. Kirjan kirjoittaja, järjestöaktiivi *Anneli Laine*, haluaa herättää asian äärelle ihan meitä tavallisia työssäkäyviä ja pysäyttää arjen pyörytyksen keskellä: mitä minä elämäntäni haluan? Mistä voimani ammennan? Muistanko välillä olla lempeä itsellenikin?

Kirja kertoo kirjoittajansa äänellä työuupumuksesta ja siitä toipumisesta. Se kuvaa kipeästi koettuja asioita ja on yhden ihmisen matka itseensä, pienin askelin taivallettu polku elämän-ilon löytymiseen ja turhista esteistä vapautumiseen. Elämä kannattelee, mutta uskaltatuako sen kannettavaksi?

Kirjan kustantaja on Pilot-kustannus Oy, Tampere

EAPN-Fin muistutti sosiaalipolitiikan tärkeydestä

EAPN-Fin lähetti pääministeri *Matti Vanhaselle* avoimen kirjeen ennen Euroopan unionin valtionpäämiesten kokousta lokakuussa. Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto EAPN-Fin halusi muistuttaa oikeudenmukaisen ja kunnianhimoisen sosiaalipolitiikan tärkeydestä. Verkosto toivoo Suomen korostavan kannanotoissaan, ettei hyvinvoinnin peruskysymyksiä voi käsitellä pelkästään talouskasvun ja kilpailukyyn liitännäisinä, kuten unionissa nyt tehdään. Kansalaisten luottamus Euroopan unioniin voidaan palauttaa vain voimistamalla sosiaalista Eurooppaa.

Laajentuneessa unionissa köyhyys uhkaa kaikkiaan 72 miljoonaa kansalaista. Talouden ja kilpailukyyn kasvu ei ole lisännyt heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten hyvinvointia eikä osallisuutta, verkosto muistuttaa. Myös suomalaisten kokemus köyhyys on lisääntynyt viimeisten kymmenen vuoden aikana ja vähimmäisturva heikentynyt. Kansalaisten reaaliensiot ovat nousseet yli 25 prosenttia, mutta esimerkiksi toimentulotuki ei ole nousut kymmenessä vuodessa - päinvastoin, sillä sen reaaliomuutos on 3 prosenttia miinuksella.

Lisätietoja: www.eapn-fin.org

Keinoja köyhyyden torjuntaan

LOCIN-tietokantaan kootaan keinoja köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Sivustolle on kerätty esimerkkejä siitä, miten ongelmaa pyritään ehkäisemään eri puolilla Eurooppaa; hankkeita ja hyviä käytäntöjä on koottu nyt kuudesta EU-maasta. LOCIN on Euroopan köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisen verkoston EAPN:n hanke.

Tietokantaa ovat olleet kokoamassa Italian, Iso-Britannian, Itävallan, Belgian, Saksan ja Suomen kansalliset köyhyysverkostot. Joka maasta on kerätty esimerkkejä paikallisella tasolla toteutetuista, hyviksi havaituista keinoista köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Yhteensä tietokannassa on 181 hanketta tai toimintamallia. Sivustolta löytyy myös tietoa kunkin maan köyhyystilanteesta ja köyhyydenvastaisista strategioista sekä tietoa alan tutkimuslaitoksista ja ajankohtaisesta köyhyystutkimuksesta. Tavoitteena on tarjota tietoa ja toimintamalleja niin kansalaisjärjestöille, tutkijoille kuin poliittisille päättäjille sekä edistää tutkimustiedon ja käytännön toiminnan yhteensovittamista. Tietokanta tarjoaa myös mielenkiintoisen tutkimusaineiston, jonka avulla voidaan vertailla ja arvioida eri maiden, kohderyhmien tai erilaisten toimintamallien menestystekijöitä ja niiden eroavaisuuksia.

Lue lisää: www.locin.info
Lisätietoja: *Niina Lindström,
niina.lindstrom@stkl.fi*

Dokumentointi on tärkeä osa asiakastyötä

Asiakkaan tietojen nopea ja asiantunteva käsittely ja kirjaaminen ovat tärkeä osa sosiaalialan asiakastyötä niin asiakkaan kuin työntekijänkin näkökulmasta.

Asiakastyön dokumentointiin kiinnitetään huomiota sosiaalityön kentällä. Monella työpaikalla on käynnissä dokumentoinnin omaehtoinen kehittäminen. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja potilaiden oikeuksien kehittyminen, ammattihenkilöstön tekemän laatutyön yleistyminen ja sähköisten asiakastietojärjestelmien uudet haasteet ovat edesauttaneet kirjaamisen kehittämistyötä. Puutteet ja pulmat tunnustetaan ja niihin halutaan käydä käsiksi.

Kehittämistarpeet tunnustetaan myös valtakunnan tasolla. Tietoteknologian käyttöä sosiaalihuollossa kehitetään mm. osana sosiaalialan kehittämishanketta. Hankkeen painopistealueita ovat mm. asiakastietojärjestelmien sekä tietoturvan, tietosuojan ja asiakastietojen käsittelyn kehittäminen. Tavoitteena on, että asiakastietojärjestelmät ja niiden tietosäällöt olisivat vuoteen 2011 mennessä koko maassa yhteensopivia, olivatpa ne sitten kunnan, järjestöt tai yksityisen yrityksen järjestelmiä. Tietoteknologian entistä laajempi käyttö merkitsee myös työprosessien muutoksia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskeva lainsäädäntö korostaa asiakaslähtöisyyttä, luottamuksellisuutta, hyvää palvelua ja kohtelua. Esimerkiksi sosiaalityöntekijän kanssa asiakas keskustelelee usein hyvin arkaluonteisista asioista, joten tietojen käsittelyn ja kirjaamisen pitää olla ammatillisesti harkittua, luotettavaa ja asiallista. Lainsäädännön ohella työn dokumentointia ja asiakirjojen tekemistä ohjaavat myös monet muut seikat. Tärkeitä tekijöitä ovat mm. ammattihenkilön oma työorientaatio ja koko työpaikan työ- ja toimintakulttuuri.

Mitä kirjataan?

Oulun yliopistollisessa sairaalassa sosiaalityöntekijät ovat pohtineet asiakastyöhön liittyviä kirjaamiskäytäntöjään ja käyneet yhteistä keskustelua dokumentoinnista ja

sen kehittämistarpeista. He ovat pitäneet prosessia erittäin hyödyllisenä ja tärkeänä ja ovat sen tuloksena uudistamassa dokumentoinnin ohjeistusta.

Työntekijät pitävät kirjaamista välttämättömänä, mutta usein myös haasteellisenä osana asiakastyötä. Sosiaalityöntekijä on osa sairaalan henkilökuntaa. Hän merkitsee sairaanhoitopiiriin potilasta, asiakastaan, koskevaan sairaskertomukseen asiakastyön prosessissa esiin nousevat keskeiset tiedot. Näiden niin sanottujen sos-lehtien tehtävänä on koota ja välittää tietoa sekä asiakkaan että ammatillisen henkilökunnan käyttöön niin, että se tukee asiakkaan arkipäivän selviytymistä. Kirjaaminen turvaa myös asiakkaan hoidon ja kuntoutuksen jatkuvuutta.

Suurimpina ongelmina työntekijät kokivat ajan löytämisen ja kirjaamisen sisällölliset kysymykset. Mitä kirjata ja miten, joskus hyvinkin moniulotteisesta tai ristiriitaisesta asiakastilanteesta? Kirjauksessa on oltava kaikki oleelliset asiat, selkeästi ja tiiviisti kirjoitettuna. Asiakkaan ääni ja ammatillinen tulkinta olisi hyvä molemmat saada mukaan.

Työntekijät tietävät kokemuksesta, että mitä nopeammin asiakastapaamisen jälkeen kirjaamisen voi suorittaa, sen parempi. Tavallista kuitenkin on, että kirjaaminen venyy ja ruuhkautuu. Yleensä kirjaamiset kuitenkin tehdään muuttaman päivän sisällä. Ajan kuluminen asettaa vaatimuksia muistille ja muistiinpanojen tarkkuudelle. Jos toimenpiteisiin sisältyy esimerkiksi lausuntopyyntö lääkärille, on tärkeää saada se kirjattua jo samana päivänä, jotta asiakkaan asiat etenisivät mahdollisimman joustavasti.

Osa työntekijöistä jopa tunnusti pitävänsä kirjaamisesta. Kirjaamisesta on niin paljon hyötyä, että sitä ei pidetty ”pakkopullana” vaan päinvastoin sen koettiin auttavan laadullisesti parempaan työhön ja tukevan myös jaksamista, kun kaikkea tietoa ei tarvitse pääkopassa kuljettaa. Kirjaukset ovat tärkeitä sekä asiakkaan että työntekijän oikeusturvan kannalta. Toisten tekemät kirjaukset auttavat myös asiakkaan vastaanottamisessa ja päällekkäinen työ vähenee. Eräs sosiaalityöntekijä totesi, että joskus kirjaamisen seurauksena tulee vielä otettua uudelleen

asiakkaaseen yhteyttä: tapaamisen yhteydessä käsittelemättä jääneestä asiasta saattaisikin olla asiakkaalle hyötyä.

Terveydenhuollon sosiaalityössä lähes kaikkien sosiaalityöntekijöiden työhön kuuluu asiakkaiden ohjaus ja neuvonta sekä tiimi- ja työryhmyöskentely. Asiakastyön luonne vaihtelee osin sen mukaan, missä ja millä erikoisalalla kukin työskentelee. Useat sosiaalityöntekijät kertovat asiakkaalle jo tapaamisen alussa miksi tekevät muistiinpanoja ja mihin

OYS:n sosiaalityöntekijöitä: Arja Ilvesviita, Eija Maikkola, Seija Piirainen ja Pirkko Syväys.

niitä käyttävät. Lisäksi he muistuttavat asiakkaita siitä, että heillä on oikeus saada potilastiedot luettavaksi, myös sosiaalityöntekijän tekemät merkinnät.

Sähköiset sairaskertomukset ovat työntekijöiden mielestä lisänneet tekstien käytettävyyttä; tiedonkulku nopeutuu ja helpottuu. Myös sen pohtiminen on entistä tärkeämpää, mitä sairaskertomukseen sisällytetään ja mitä jätetään siitä pois. Sosiaalialan ammattilaisen tiedot ja tulkinnot ovat myös muun asiaankuuluvan hoitohenkilökunnan käytettävissä asiakkaan hyvän hoidon edistämiseksi.

Anne Mustakangas-Mäkelä, kehittämisspällikkö, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry

Lisätietoja Tietoteknologian käytön edistäminen sosiaalihuollossa -hankkeesta: www.sosiaaliportti.fi/tikesos

Sairaalassa tehtäviä asiakirjoja määrittävät keskeisesti 1) henkilötietolaki (523/1999), joka on tietosuojan yleislaki ja joka kohdistuu henkilötietojen käsittelyyn 2) laki potilaan asemasta ja oikeuksista (L782/1992) sekä 3) asetus potilasasiakirjojen laatimisesta ja säilyttämisestä (99/2001). Nämä luovat keskeiset lainsäädännölliset puitteet sosiaalityön kirjaamiselle.

Kumppanuuskeskuksen muutosta uusia mahdollisuuksia yhteistyölle

Kolmannen sektorin ja Oulun sosiaali- ja terveystoimen yhteistyö määritellään toimintasuunnitelmassa.

Oulussa sijaitsevan Kumppanuuskeskuksen toimintaa ovat värittäneet lukuisat muutot. Vuonna 2006 alkusyksystä kokoonnumme jälleen saman katon alle uusiin tiloihin aivan Oulun ydinkeskustaan. Lisäksi kumppanijoukko laajenee huomattavasti, joten tyytyväisyyteen

on aihetta. Kumppanuuskeskus on itsenäisten, niin järjestötoimijoiden kuin julkisen sektorin yhteinen verkosto ja toiminta-areena. Sen tavoitteena on tukea kansalaistoimintaa sekä lisätä yhteistoimintaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimijatahojen välillä hyvinvoinnin turvaamiseksi ja kehittämiseksi.

Uusiin tiloihin siirtymisen valmistelu on aloitettu Kumppanuuskeskuksen kehittämisprosessilla, jossa kaikki kumppanit ovat yhteistoimin työstämässä verkostomme visiota, arvoja sekä arjen käytäntöjä. Muutto uusiin tiloihin mahdollistaa myös uusia yhteisiä avauksia. Helposti saavutettava katutasen tila luo pohjan monimuotoisen kansalaistoiminnan kehittymiselle sekä tehostaa järjestöjen, erilaisten hankkeiden ja julkisen sektorin toimintaedellytyksiä.

Kumppanuuskokouksessa kokoonnuttiin suunnittelemaan yhteisiä asioita.

Tavoitteena on kehittää mm. seudullinen järjestövetoinen yhteispalvelupiste, joka toisi selkeää lisäarvoa niin järjestöjen, mahdollisesti seurakuntien kuin julkisenkin sektorin palvelutarjontaan.

Uusiutuvan Kumppanuuskeskuksen rakentamisessa on mukana myös Oulun kaupunki. Oulun kaupungin sosiaali- ja terveystoimeen on laadittu uusi strategia 2015 -asiakirja. Asiakirjassa on määritelty mm. sosiaali- ja terveystoimen visio, toiminta-ajatus, toimintaa ohjaavat arvot sekä strategiset päämäärät vuoteen 2015 asti. Merkittävää on, että kolmas sektori on strategiassa todettu tärkeäksi kumppaniksi. Vuonna 2006 on tarkoitus laatia Oulun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen sekä kolmannen sektorin yhteisiä tavoitteita palveleva toimintasuunnitelma. Tämän asiakirjan valmistelu on hyvin haastava tehtävä. Erilaisella toimintalogiikalla toimivien sektorien tulee löytää yhteiset intressit, huolehtia toimijoiden tasavertaisesta kohtelusta, luottamuksen rakentamisesta ja vastavuoroisesta hyödystä.

Jorma Haapsaari, suunnittelija, Oulun kaupunki

Kuva: Jorma Haapsaari

Kuva: Paavo Laine

Liikunnasta iloa arkeen. Anneli Laine venyttelee vapaaehtoistoimijoiden kanssa liikuntapäivän kävelylenkin jälkeen.

Rovaniemen seudulla toimiva vapaaehtoistoiminnan tukiverkosto Neuvokas ylittää sekä maantieteellisiä rajoja että sukupolvi- ja sektorikuiluja.

Neuvokasprojekti perustettiin kymmenen vuotta sitten kehittämään vapaaehtoistoimintaa. Hankkeen primus motor on ollut aikanaan maalaiskunnan asuntosihteerinä työskennellyt **Anneli Laine**. Hän kiinnitti huomiota vaikutuksiin, joita lamalla, työttömyydellä ja

Rovaniemelle vapaaehtoistoiminnan keskus ja maakuntaan alueellisia kohtaamispaikkoja, rekrytoida vapaaehtoisia ja tarjota heille tukea sekä järjestää verkostoon osallistuville yhdistyksille mm. kokoontumistila. Jo yksin numeroiden valossa Neuvokas on vaikuttava tekijä: kymmenentenä vuotenaan verkosto koostaa jo 41 yhdistystä, joilla on yhteensä 10 000 henkilöjäsentä. Hankkeeseen on vuosikymmenen aikana työllistetty kaikkiaan 23 työntekijää, joista tällä hetkellä 3 on vakinaista ja 4 yhdistelmä- ja kuntatukityöllistettyä. Vapaaehtoistoimijoiden renkaaseen kuuluu yli 600 alueen asukasta, joita yhdistää auttamisen halu

Vapaaehtoistoiminnan Neuvokas rikkoo rajoja

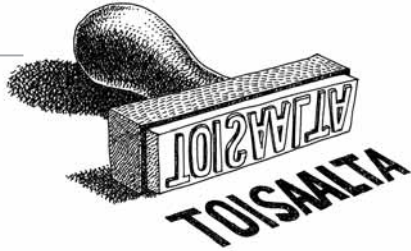
maaseudun palveluverkoston karsiutumisen elämään. Vapaaehtoistoiminnasta toivottiin helpotusta tilanteeseen ja täydennystä julkisiin palveluihin.

Neuvokastoimintaan ryhtyi alussa 17 yhdistystä. Ensimmäiset askeleet oli perustaa

ja tekemisen meininki. Auttamistunteja vapaaehtoistoimijoille on tilastoitu yli 80 000. Alueellinen kohtaamispaikaverkosto on kasvanut kolmesta kaikkiaan 11 paikkaan. Asukaskohtaisia on toiminta-aikana kirjattu yli satatuhatta.

Alueen asukkaille Neuvokas on tarkoittanut muun muassa mahdollisuutta ottaa osaa vapaaehtoistoimintaan tai olla tuen saajana. Tukihenkilötoiminta kerta-apuineen, kohtaamispaikat ja ohjelmatarjonta ovat tarjonneet paitsi tukea myös virkistystä. Vapaaehtoiskummit käyvät tapaamassa päiväkotilapsia, joille välitetty perinnetietoa ja kokemusta eri sukupolvien kohtaamisesta. Lukiolaisia on päässyt sisään vapaaehtoistoimintaan opintosuunnitelmaan kuuluvana Välittämispäivänä ja muulloinkin kohtaamispaikoilla ja palveluyksiköissä. Jäsenyhdistyksille Neuvokas on yhä yhteistoiminnan dynamo, jonka toimintaa kehitetään edelleen yhdistyvän Rovaniemen kaupungin alueella.

- J. K.

Vaikeat maksut

Sosiaali- ja terveydenhuollon maksupoliittikkaa selvittänyt toimikunta sai raporttinsa valmiiksi syyskuussa. Se on perusteellinen ja hyvä tarkastelu monimutkaisesta maksujärjestelmästä ja sisältää useita kannatettavia linjanvetoja ja ehdotuksia. Osan ongelmista toimikunta tosin jättää jatkoselvitysten varaan.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannuksista katetaan ylivoimainen valtaosa verovaroin.

Tähän toimikunta ei esitä muutosta eikä muutokselle perusteita hevin löytyisikään. Kansainväliset vertailut kertovat, että terveyspalvelujen tuotannossa kustannustehokkaimpia ovat ne maat, joissa rahoitus on pääosin veroina koottua.

Maksuilla on kuitenkin merkittävä rooli sekä kuntien tulopohjan että palvelujen käytön kannalta. Palvelujen käyttäjiltä perittiin maksuina vuonna 2003 yhteensä lähes 1,1 mrd euroa. Tämä oli vajaat 8 prosenttia palvelujen tuotantokustannuksista. Maksujen rahoitusosuus on laskenut 1,7 prosenttiyksikköä ajanjaksolla 1996 – 2003.

Näin merkittävä osuuden lasku ei ole sattuma. Se johtuu siitä, että poliittisten päättäjien on ollut erittäin vaikeaa pitää edes maksujen reaaliarvoa ennallaan. Tätä kuvaa se, että enimmäismaksuja ja tulosidonnaisten maksujen tuloarvoja on viimeksi tarkistettu vuoden 2002 alusta lukien. Kun palvelujen tuotantokustannukset normaalisti nousevat suuren palkkapitoisuutensa vuoksi kuluttajahintoja nopeammin, jää maksujen taso hitaankin inflaation aikana jälkeen kustannuskehityksestä.

Tämä ei ole järkevää päätöksentekoa. Maksujen reaaliarvojen säilyttämisen pitäisi olla itsestään selvä tavoite. Niinpä toimikunta ehdottaakin lakisäateisen indeksitarkistusmenettelyn käyttöönottamista. Tätä voi halutessaan pitää epäluottamuslauseena poliittiselle päätöksenteolle, joka ei muuten näytä kykenevän säilyttämään maksujen reaaliarvoa. Myös kansalaisten pitäisi ymmärtää, ettei maksujen rapauttaminen palvele heidänkään etuaan. Ja vielä kerran: maksujen merkitystä palvelujen rahoituslähteenä ei siis olla nostamassa, vaan säilyttämässä se ennallaan. Jos maksujen osuutta halutaan laskea, päätettävään siitä avoimesti, eikä rapauttamalla sitä inflaation voimin.

Sama pulma koskee myös sairausvakuutuksen euromääräisiä omavastuuosuuksia, joiden reaaliarvon ajan tasalla pito on aina ollut tuskaista puuhaa. Niidenkin korottaminen olisi monen vuoden hiljaiselon jälkeen hyvin perusteltavissa.

Toimikunnan ehdotuksista näyttävät eniten julkista keskustelua herättäneen lasten päivähoitomaksuja koskevat ehdotukset. Suomessa on kattava, subjektiivinen päivähoito-oikeus hyvine palveluineen. Silloin tällöin törmää käsitykseen, jonka mukaan vanhemmat maksaisivat päivähoitomaksuina päivähoidosta kunnalle aiheutuvat kustannukset. Tämä käsitys on tosi väärä: vuonna 2003 maksuilla katettiin vain 11,9 % kustannuksista. Tuskinpa tälläkään alueella kovin suureen maksujen nousuun on mahdollisuuksia. Maksujärjestelmän uudistamista sietää kyllä pohtia, kuten toimikuntakin ehdottaa.

Toimikunnan mietintö on lähetetty lausuntokierrokselle. Lausuntoja odotellaan marraskuun loppuun mennessä. Itse pidän joka tapauksessa perusteltuna sitä, että vuodesta 2002 saakka jäädytetyinä olevat maksut saatettaisiin nykyisen kustannustason edellyttämälle tasolle mahdollisimman pian ensi vuoden alussa.

Raimo Sailas
Valtiosihteeri kansliapäällikkönä,
Valtiovarainministeriö

Sosiaalityön maineteko -palkinto sosiaalityön kehittämisestä

Tutkijaopettaja, sosiaalityöntekijä *Marjut Arola* sai Sosiaalityön maineteko Itä-Suomessa vuonna 2005 -kunniamaininnan sosiaalityön kehittämisestä. Arolan panos syksyllä päättyneessä kaksivuotisessa Sosiaalityön kehittämishankkeessa Pohjois-Karjalassa tuotti kuntien sosiaalityöhön uudenlaisia työmenetelmiä, yhteistyötä yli organisaatorajojen ja vertaistukea sosiaalityöntekijöille, todettiin Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen ja sen kannatusyhdistyksen tiedotteessa. Arolasta mainittiin myös, että hän on rohkea sosiaalityön asiantuntijuuden sekä arvostuksen puolestapuhuja, sosiaalityön osaamisen vahvistaja ja sosiaalityön kehittäjä.

Arvioinnin tilaa ja tarpeita kartoitetaan

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen arvioinnin tilaa ja tarpeita kartoitetaan JÄRVI-hankkeen pilottien suunnittelun tueksi.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton ja Terveiden edistämisen keskuksen yhteistä JÄRVI - arviointi järjestöjen toiminnan kehittämisessä -hanketta toteutetaan tiiviissä yhteistyössä järjestöjen kanssa. Tarkoituksena on kehittää käytännöllisiä ja itsenäisesti sovellettavia arvioinnin työkaluja järjestöjen käyttöön. Tämän vuoksi hankkeessa kerätään marras-joulukuussa ajankohtaista tietoa järjestöistä. Aineiston pohjalta määritellään hankkeen pilottien valintaperusteet ja tarkennetaan toteutussuunnitelmaa vuosille 2006-2009. Pilotteja järjestöistä haetaan avoimella haulla ensi vuoden alkupuolella.

Pilotit osallistuvat arviointikäytäntöjen kehittämiseen. Hankkeessa keskitytään kehittämistoimintaan ja vaikuttamistoimintaan sopivien arviointikäytäntöjen luomiseen ja kun järjestöjen kehittämis- ja vaikuttamistoiminta on monimuotoista, samoin todennäköisesti ovat myös arvioinnin tarpeet. Kartoitukseen tulokset raportoidaan keväällä 2006 siten, etteivät yksittäisen järjestön vastaukset ole tunnistettavissa.

Lisätietoja JÄRVI-hankkeesta internetsivuilta www.stkl.fi

Kysy lisää: kehittämispäällikkö *Leea Pajja*, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, leea.pajja@stkl.fi, p. (09) 7747 2242 tai 050 522 0791

suunnittelija *Paula Saikkonen*, Terveiden edistämisen keskus, paula.saikkonen@health.fi, p. (09) 7253 0368 tai 040 590 3474

projektisihteeri *Riitta Ikonen*, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, riitta.ikonen@stkl.fi, p. (09) 7747 2240 tai 050 531 3556.

Järjestöjen arviointifoorumien 14.6. ja 22.-23.11.2005 asiantuntija-alustukset ovat luettavissa www.stkl.fi/projektit_jarvi.html.

Museonäyttely kertoo huolenpidon historiasta

Työväen keskusmuseo Werstaan näyttely esittelee sosiaalisen turvan historiaa 1800-luvun lopulta nykypäivään.

miten järjestyi orvon elatus 1910-luvulla? Miltä näytti äitiyspakkaus 1970-luvulla? Entä miten työsuojelu on saanut alkunsa? Suomi, sisu ja sosiaaliturva – Työväen keskusmuseo Werstaan uusi perusnäyttely – kertoo huolenpidon ja sosiaalisen turvan kehityksestä: miten suomalaiset ovat pitäneet huolta itsestään ja toisistaan, mitä yhteiskunta on tehnyt ja jättänyt tekemättä. Ennen julkisen sosiaaliturvan aikaakin on täytyntä huolehtia äideistä, lapsista, köyhistä ja vammaisista. Usein tästä piti selvitä pelkällä sisulla, mihin näyttelyn nimessä viitataan.

Esineet kertovat

Työväen keskusmuseo Werstas Tampereella on myös valtakunnallinen sosiaalili historian erikoismuseo. Museonjohtaja **Kalle Kallion** mukaan hyvinvointivaltion kehitys on nyt ensimmäistä kertaa kattavasti suomalaisessa museossa näytillä.

- Tässä esitellään nimenomaan tavallisten ihmisten elämää ja katsotaan, miten elämänsä on edennyt kehdestä hautaan historian eri vaiheissa, Kallio kertoi.

Matkan hyväntekeväisyydestä julkisen sosiaaliturvan ja hyvinvointivaltion aikaan tekevät näkyväksi esineet ja kuvat, jotka kertovat muun muassa järjestöjen

roolista, terveysvalistuksen alkumetreistä, rintamamiestalojen rakentajista sekä vammaisuuden ja köyhäinhuollon historiasta.

Kallio kertoi alun perin pitäneensä aihetta hyvin vaikeana, suorastaan ”museopoliittisena itsemurhana”. Puolentoista vuoden aikana, kun idea jalostui käsikirjoituksesta näyttelyesineiksi ja vitriineiksi, sosiaalisen turvan historia muuttui konkreettiseksi ja sai selkeän muodon. Kallio uskoo, että suomalaisen sosiaaliturvan menneisyys ja nykypäivä tulevat lähelle myös nuorten näyttelyvieraiden elämää.

- Minulla itselläni on opettajatausta ja tiedän, että minkään muun aiheen selittäminen yhteiskuntaopissa ei ole niin vaikeaa kuin sosiaaliturvan. Siitä tulee helposti vain luettelo lakipykälästä, Kallio totesi.

Vanhemmalle näyttely-yleisölle tarjolla on nostalgiatrippi omaan, vanhempien tai isovanhempien elämään ja arkisiin esineisiin.

- Esimerkiksi suuriin ikäluokkiin kuuluvat saattavat vielä muistaa jotain pula-ajasta ja sotaa seuranneista vuosista ja voivat palata näyttelyn avulla omaan menneisyyteensä, Kallio sanoi.

Vaikeitaakaan aiheita ei ole kavahdettu. Punaorvot, irtolaiset, huutolaislapset ja pakkosterilisaatio ovat lähihistoriamme

Yllä: Tehdastyön vaaroihin alettiin puuttua 1800-luvun lopulla. Oikealla: Avustusrasia, jolla kerättiin rahaa punaisten puolella sotineille ja vammautuneille.

arkoja paikkoja.

- Historia ei ole aina kaunista eikä sitä voi silotella. Esimerkiksi elämästä maaseudulla 1800-luvulla annetaan usein hyvin idyllinen kuva. Täytyy kuitenkin muistaa, että 70 prosenttia ihmisistä ei silloin omistanut maata ja asuminen oli hyvin kurjaa, Kallio sanoi.

Näyttelyn pääpaino on suomalaisen hyvinvointivaltion hitaassa rakennustyössä. Perusnäyttelyn kyljessä kulkee muun muassa lapsille suunnattu multimediamiapioismalli, joka kertoo työläisperheen arjesta sata vuotta sitten. Suunnitteilla oleva pedagogisen teemanäyttelyn nimellä kulkeva kokonaisuus antaa koululaisille mahdollisuuden tutustua aiheeseen itse tekemällä ja askartelemalla. Tulevaisuudessa on tiedossa myös asiantuntijaseminaari ja julkaisu suomalaisen hyvinvoinnin historiasta. Perusnäyttelyn on tarkoitus jatkua ainakin vuoteen 2009.

J.K.

Lisätietoja: Työväen keskusmuseo Werstas www.tmk.fi

Ihminen sydänten keskiössä

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton sydänsymboli kuvaa sosiaaliturvan toteuttajia: valtiota, kuntia, kirkkoa ja järjestöjä.

Keskusliiton tunnuksena on liki puoli vuosisataa ollut neljä punaista sydäntä, jotka symboloivat maamme sosiaaliturvan toteuttajia: valtiota, kuntia, kirkkoa ja järjestöjä. Vuoden 1958 toimintakertomus kertoo, että ”kertomusvuoden aikana on keskusliitolle suunniteltu uusi merkki ja ansiomitali. Lisäksi on otettu käytäntöön standardimallinen pienoislippu. Suunnittelun on suorittanut taiteilija **Olof Eriksson**.”

Ansiomitaleita liitolla on ollut jo 1930-luvulta lähtien, jolloin niissä oli nimilyhenteen lisäksi tunnuksena aurinko. Liiton tunnuksena käytettiin kolmilehtistä apilaa, jonka kussakin lehdessä oli yksi kirjain silloisesta nimestä Suomen Huoltotyöntekijäin Liitto eli SHL, myöhemmin Sosiaalihuollon Keskusliitto, SHK.

Kun heraldiikan tutkija **Tuomas Hyrsky** selvitti Sosiaali- ja terveysviestissä 6/2004 keskusliiton ansiomerkkien historiaa, hän päätteli, että Olof Eriksson liiton tunnuksiset uudistaessaan ”lienee valinnut sydämen symbolisoimaan ’sydämellistä’ huolenpitoa, inhimillisyyttä ja sosiaalisuutta. Se että sydämiä on useampia, kuva keskusliittoa ja viesti ko-

roстамiseksi sydämet on käännetty kanta keskustaa kohti.”

Tämä selitys ei kuitenkaan ole oikea. Kuopion ja Oulun entiset sosiaalijohdajat, keskusliiton toiminnassa tiiviisti mukana olleet **Aulis Pirinen** ja **Jori R. Rissanen** kommentoivat välittömästi tätä tulkintaa ja kirjoittavat:

Tämän sinänsä hyvin johdetun selityksen täydennyksenä kerrottakoon varhaisempaa aikalaiskauden todistuksena seuraavaa:

Sydämien selitettiin symbolisoivan maamme sosiaaliturvan (silloin puhuttiin sosiaalihuollosta) toteuttajia: valtiota, kuntia, kirkkoa ja järjestöjä. Autettavan ihmisen nähtiin olevan sydämen kärkien muodostamassa keskiössä. Tämä selitys sai vielä vahvistuksen keskusliiton perustamisen 50-vuotispäivänä 30.7.1967 Lempäälän vanhassa kirkossa, jossa kirkkoherra, teol. tri Toivo Saarilahti vihki keskusliiton lipun toivomuksella, että edellä nimetyt neljä sydäntä pystyisivät entistäkin parempaan yhteistoimintaan kanssaveljien ja -sisarten auttamiseksi vaikeuksissaan.

Liitolla oli ollut käytössään pienoislippu, mutta nyt Olof Eriksson suunnitteli isokokoisen lipun ja sille tangon. Lippu nauhattiin juhlallisesti liiton hallituksen kokouksen yhteydessä ja vihittiin Lempäälän kirkossa. Aulis Pirinen ja

Jori R. Rissanen kertovat myös, miten juhlapäivään sisältyi kunniakäynti liiton perustajan, kunnalliskodinjohtajatar Elin Aarvevaaran haudalla sekä liiton valtuuston juhla kokous.

Merkittävän heraldikon työtä

Liiton tunnuksen on suunnitellut todella merkittävä heraldinen taiteilija. Olof Erikssonin käsiala on nähtävissä lukemattomissa heraldisissa tunnuksissa – yksin kuntavaakunoitakin on liki sata. Hän on suunnitellut puolustusvoimien eri yksiköiden lippuja, seurakuntien ja kirjastojen vaakunoita, sukuvaakunoita, erilaisia mitaleita ja tunnuksia kuten Kiitos kirjasta -mitali, Insinöörisormus, partiolaisten ansiomitalit tai Lappeenrannan teknillisen yliopiston tohtorihatun merkki. Näkyvin lienee Suomen vaakunan nykymuotoinen suunnittelu. Hän on kirjoittanut heraldisia oppaita ja graafisen tyylin oppaita, jotka edelleenkin kuuluvat alan keskeiseen oppikirjallisuuteen. Muista järjestötunnuksista mainittakoon mm Vanhustyön keskusliiton viiri.

Pirjo Tiippana, tiedottaja, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry

Lippuvartiosta toimistonhoitaja Aino Kartiovaara, toiminnanjohtaja Pentti Lappalainen ja sihteeri Soile Keres. Lipun vihki teologian tohtori Toivo Saarilahti.

Historiaan aineistoa

Keskusliiton perustamisesta tulee 2007 kuluneeksi 90 vuotta. Liitto on julkaissut vuonna 1994 laajan sosiaalisen turvan historian, joka ulottuu 1500-luvulta 1990-luvulle. Osin siihen nivoutuu myös liiton historia, mutta kattavasti järjestötaivalta ei ole näiden vuosien varrelta koottu. Nyt tähän työhön ollaan ryhtymässä. Liiton toimintaan on ehtinyt vaikuttaa paljon henkilöitä, joiden kirjastoihin, arkistoihin ja albumeihin on tallentunut mielenkiintoista henkilö- ja toimintahistoriaa. Mahdollisimman monipuolisen kuvan saamiseksi ja aineiston kokoamiseksi toivomme näistä tietoja. Mikäli lehden lukijoiden hallussa, joko omakohtaisina arkistoina ja muistitietoina tai vanhempien jäämistöinä, on liiton historiaan liittyvää aineistoa, ottaisimme mielellämme tästä tiedon.

Tiedot materiaalista, ei vielä konkreettista aineistoa, voi lähettää osoitteella Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto/Pirjo Tiippana, Kotkankatu 9, 00510 Helsinki, sähköpostilla pirjo.tiippana@stkl.fi tai soittaa (09) 7747 2211.

Sosiaali- ja terveysturvan kalenterit ilmestyneet!

Muista tilata Sosiaali- ja terveysturvan kalenteri ja pöytäkalenteri! Molemmissa kalenterimalleissa päivitetty sosiaali- ja terveysalan osoitteistot sekä tietenkin ensi vuoden kalenteri. Vanhan rengaskalenterimallin, päivyriin, sisäsivuja ei enää valmisteta. Lisätietoja s. 27 kirjallisuusesittelyssä tai www.stkl.fi - julkaisut

ON ONNITELTU

- Sinikka Mönkärettä valinnasta RAY:n toimitusjohtajaksi
- 50-vuotiasta pääministeri Matti Vanhasta
- 40-vuotiasta Suomen CP-liittoa
- 30-vuotiasta Psoriasisliittoa
- 15-vuotiasta Takuu-Säätiötä
- 10-vuotiasta Asumispalvelusäätiö ASPA:a

Liittokokous koolle maaliskuussa

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton ylin päättävä elin, liittokokous, kokoontuu 15.3. 2006 Helsingissä. Liittokokous valitsee liittovaltuuston: puheenjohtajan, kolme varapuheenjohtajaa sekä 26 valtuutettua ja kullekin valtuutetulle henkilökohtaisen varajäsenen. Liittokokous myös käsittelee selostuksen liiton toiminnasta ja taloudesta edelliseltä kolmivuotiskaudelta, päättää tulevasta sosiaali- ja terveysturvan toimintalinjasta ja muista liittovaltuuston liittokokoukselle esittämistä asioista. Kutsu, esityslista ja asiapaperit lähetetään jäsenyhteisöille ensi vuoden alussa.

Ari Saarto EAPN-Finin puheenjohtajaksi

A-klinikkasäätiön kehittämispäällikkö Ari Saarto on valittu EAPN-Finin puheenjohtajaksi toimikaudeksi 2006-2007. Varapuheenjohtajana jatkaa kehittämispäällikkö Elina Varjonen Suomen Setlementtiliitosta.

Hallituksen erovuoroiset Liisa Saaristo Suomen Mielenterveysseurasta ja Veijo Väle Tampere 2000-verkostosta valittiin uudelleen. Uusina hallitukseen valittiin Lilli Autti Sosiaaliamiehet ry:stä, Riitta Lampelto Ensi ja turvakotien liitosta ja Anita Hartikka SPR:stä sekä Eeva Kuuskoski Mannerheimin Lastensuojeluliitosta.

Muut hallituksen jäsenet ovat Pirkko Justander Invalidiliitosta, Merja Karinen Mielenterveyden keskusliitosta, Pirkko Kyckling Työttömien valtakunnallisesta yhteistoimintajärjestö TVY:stä, Tiina Saarela Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyöstä, Kirsti Viljanen Setlementti Naapurista ja Marja Vuorinen Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitosta.

Valinnat tehtiin verkoston yleiskokouksessa 22.10. Yleiskokous hyväksyi myös toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen vuodelta 2004 sekä vahvisti toimintasuunnitelman ja talousarvion vuodelle 2006.

Lisätietoja: www.eapn-fin.org

Uusimpia Kelan tutkimusosaston julkaisuja

Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin?

Toimittanut Pentti Takala
250 s. ISBN 951-669-670-8

Lääkevaihdon ensimmäinen vuosi

Toimittaneet Riitta Ahonen ja Jaana Martikainen
86 s. ISBN 951-669-671-6 (nid.), 951-669-675-9 (pdf)

www.kela.fi/tutkimus | www.kela.fi/research | www.fpa.fi/forskning

alan kouluttajat ilmoittavat

TÄYDENNYSKOULUTUSTA SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON AMMATTILAISILLE

Kriisi- ja traumatyön koulutus (10 ov)

Helmikuussa 2006 alkavan koulutuksen tavoitteena on hankkia ja vahvistaa valmiuksia eri kriisi- ja traumatilanteiden arvioimiseen ja niissä toimimiseen sekä antaa osallistujille menetelmiä ja työvälineitä kriisityöhön. Koulutus sisältää 3-4 modulia, jotka ovat itsenäisiä kokonaisuuksia. Koko koulutus sisältää n. 10 lähiopetuspäivää.

Kysy myös muista ajankohtaisista koulutuksistamme:

Gerontologisen sosiaalityön koulutuspäivä, 18.1.2006
Palveluohjaajakoulutus (Case Management)
Ikääntyneiden kuntoutusta edistävä hoitotyö

Lisätietoja koulutuksista antaa: suunnittelija
Arja RAINÄ-RÄISÄNEN, puh. 06-8294 240 tai
arja.raina-raisanen@chydenius.fi

Lisätietoja myös verkkosivuiltamme
www.chydenius.fi

CHYDENIUS-INSTITUUTTI-KOKKOLAN YLIOPISTOKESKUS

JYVÄSKYLÄNYLIOPISTO

ROVANIEMEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Hyvinvointialat

Porokatu 35
96400 Rovaniemi
puh. (016) 331 3412

Hiihtomajantie 2
96400 Rovaniemi
puh. (016) 334 4256

Hyvinvointialoilta pohjoista elinvoimaa

Sairaanhoitaja (AMK)
Terveystenhoitaja (AMK)
Fysioterapeutti (AMK)
Jalkaterapeutti (AMK)
Kuntoutuksen ohjaaja (AMK)
Liikunnanohjaaja (AMK)
Sosionomi (AMK)
Sairaanhoitaja (ylempi AMK)
Erikoistumisopinnot
Avoin ammattikorkeakouluopetus

www.ramk.fi

Onko sinulla hyvinvointialan yritys tai oletko suunnittelemassa yrityksen perustamista?

Centria tutkimus ja kehitys Ylivieska järjestää
Hyvinvointiyrittäjyyden erikoistumisopinnot 30op

Koulutuksen tavoitteena on tukea aloittavaa yrittäjää yrityksen perustamisessa sekä edistää toimivien yritysten kehittymistä. Koulutus toteutetaan 13.1.-31.10.2006. Opinnot on mahdollista suorittaa työn ohessa. Koulutuksen hinta 307 €. Hakeminen 15.12.2005 mennessä. Koulutuspaikkana on Centria Ylivieska.

Ilmoittautumiset, hakuehdot ja lisätietoja:

<http://ylivieska.cop.fi/centria/kurssitarjonta.asp> tai

Reeta Limingoja, gsm 044 4492 755, reeta.limingoja@centria.fi

Tarvitsetko lisää taitoja ryhmän ohjaamiseen?

Ryhmätyömenetelmän kurssi tarjoaa ohjaajan, **Ryhmätyön peruskurssi** jäsenen, **Transaktioanalyttisen ryhmätyön kurssi** vuorovaikutuksen ja **Ryhmädynamiikan kurssi** ryhmäkokonaisuuden näkökulman ryhmään.

Nelivuotinen ryhmänohjaajakoulutus alkaa Ryhmätyön peruskurssista, joita järjestetään vuosittain neljä.

Lisätietoja saa **RYHMÄTYÖ RY**:stä, puh. (09) 612 1650,
www.kolumbus.fi/ryhmatyo ryhmatyo@kolumbus.fi

Koulutuskalenteri 2006 nyt saatavissa!

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton koulutuskalenteri esittelee vuoden 2006 koulutukset. Sosiaali- ja terveyspoliittiset kehittämiskofoorumit tarjoavat mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa sosiaali- ja terveyspoliittiseen keskusteluun. Valtakunnalliset sosiaali- ja terveyspolitiikan kehittämispäivät järjestetään 5.-6. huhtikuuta Helsingissä. Päivillä kuulet tuoreimmat tiedot hyvinvoinnin kehityksestä mm. Sosiaalibarometri 2006:n kertomana. Euroopan unioniin, globaalisuuteen ja sosiaalipolitiikkaan paneutuvat koulutustilaisuudet ovat erityisen ajankohtaisia Suomen EU-puheenjohtajakaudella ensi vuonna. Projektityön koulutuksissa tarjotaan ideoita projektien onnistuneisiin toteutuksiin, tulosten saamiseen eläviksi ja myös projektikonkarien keskinäiseen verkostoitumiseen. Sosiaali- ja terveysjärjestöille suunnatut koulutustapahtumat tarjoavat tukevan paketin järjestötyön arjen kehittämiseen: työlaissaadantö, talouden suunnittelu ja neuvottelupäivät, arviointifoorumit ja muut koulutukset on hyviksi havaittu. Vapaaehtoistoiminnan tapahtumissa ja koulutuksissa on sekä valtakunnallisia että alueellisia tilaisuuksia.

Tilaa itsellesi Koulutuskalenteri 2006 koulutussihteeri Merit Lemminkiltä, puh. 050 596 3679 tai merit.lemminki@stkl.fi

Yhteyksiä alueellisiin sosiaaliturvayhdistyksiin

Sosiaaliturvayhdistykset ovat sosiaaliturvan ja muun sosiaalipolitiikan alalla työskentelevien henkilöiden yhdysseidit. Yhdistykset järjestävät opinto- ja neuvottelutilaisuuksia, välittävät tietoa ja järjestävät opintoretkeä ja muuta virkistystoimintaa. Tule mukaan käynnistämään alueellista keskustelua sosiaali- ja terveysturvayhdistyksen kanssa. Ota yhteyttä alueesi yhdistyksen puheenjohtajaan tai sihteeriin ja liity jäseneksi.

Etelä-Pohjanmaan Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Jouni Nummi,
Koivulehdontie 16, 61600
Jalasjärvi, puh. (06) 231
8270, 040 746 6945, sp.
jouni.nummi@kauhajoki.fi.
Sihteeri Sirpa Tuomela,
PL 412, Sonetbotnia,
60101 Seinäjoki, puh.
050 540 0655, sp.
sirpa.tuomela@stkl.fi

Etelä-Savon sosiaali- ja terveysturva ry

Puheenjohtaja Anja Lehtonen,
Rahulantie 7, 51720
Rahula, puh. 040 726
7440 tai 020 516 161, sp.
anja.lehtonen@isllh.
intermin.fi. Sihteeri Kyllikki
Klemm, Juvan kunta, PL 28,
51901 Juva, puh. (015) 7551
299, 040 561 5263.

Finlands svenska socialförbundet rf

Ordförande Märta Marjamäki,
Strandvägen 28, 21600
Pargas, puh. (02) 458 5832.
Verksamhetsledare Boris
Björklund,
Skrufvilagatan 2, 68910
Bennäs, tel. (06)785 0330,
050 553 3685, fax (06) 729
0547, www.fssf.fi

Kainuun Sosiaaliturvayhdistys

Puheenjohtaja Kai Hyttinen,
Kainuun työvoiman
palvelukeskus, Lönnrotin-
katu 5 B, 87100 Kajaani,
kai.hyttinen@mol.fi, puh.
050 396 3540. Sihteeri
Seija Siivola, Välitalontie 19,
8750 Paltaniemi, puh. (08)
6189 9247, 040 566 005,
seija.siivola@kajak.fi

Keski-Pohjanmaan Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Seija Tikkanen,
Peltotie 12, 68100 Himanka,
puh. (06) 875 697,
sp.seija.tikkanen@suomi24.fi,
sihteeri Jaana Pikkarainen-
Haapasaari, Perusturvakeskus,
PL 43, 67101 Kokkola, puh.
(06) 828 9278, faksi (06)
828 9403, jaana.pikkarainen-
haapasaari@kokkola.fi

Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Sakari Möttönen,
Ristikiventie 15, 40520
Jyväskylä, puh. (014) 624
282, sakari.mottonen@jk.fi,
sihteeri Anne Astikainen,
Asemakatu 4 A 3.krs,
40100 Jyväskylä, puh. (014)
625 601, 050 597 5188
anne.astikainen@jkl.fi

Kymen-Karjalan sosiaali- ja terveysturva ry

Puheenjohtaja Anita
Sipilä, Kaakkois-Suomen
sosiaalialan osaamiskeskus,
Vartiotie 5, 45100 Kouvola,
puh. 044 702 8959, sp.
anita.sipila@socom.fi.

Lapin Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Eine Heikkinen,
puh. 020 517 7724,
PL 8002, 96101 Rovaniemi,
sp. eine.heikkinen
@llh.intermin.fi, sihteeri
Eeva Marttala, sosiaali- ja terveysvirasto,
PL 8216, 96101 Rovaniemi,
puh. (016)322 2413, faksi (016) 322 2992,
eeva.marttala@rovaniemi.fi

Pohjois-Karjalan

Sosiaaliturvayhdistys ry
Puheenjohtaja Pirjo Myyry,
Lieksan Kela, Jussintie 17,
81700 Lieksa, puh. 020
435 7141, 040 570 8733,
pirjo.myyry@kela.fi. Sihteeri
Elina Pajula, Sosiaali- ja terveysturvan
keskusliitto, Niskakatu 21,
80100 Joensuu, puh. (013) 267
4213, 050 558 7460, faksi (013) 222
647, elina.pajula@stkl.fi

Pohjois-Pohjanmaan Sosiaaliturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Maija Pelkonen,
Mesimarjakuja 4, 90460 Oulunsalo,
sp. maija.pelkonen@suomi24.fi,
puh. 040 553 1715. Sihteeri
Anne Mustakangas-Mäkelä,
Kumppanuuskeskus,
Torikatu 15 B, 3.krs, 90100
Oulu, sp. anne.mustakangas-
makela@ouka.fi, puh. (08)
5584 4030, 050 592 2802

Pohjois-Savon Sosiaaliturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Mikko Karinen,
Rajakatu 1, 70600 Kuopio,
puh. 050 411 9561, mikko.karinen@humak.edu.
Sihteeri Tuula Merjola-Partanen,
Taivaanpankontie 16 C 13,
70200 Kuopio, puh. 044 517 2104,
tmerjola@dnainternet.net

Päijät-Hämeen Sosiaaliturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Marja Keto,
Ensi- ja turvakoti, Vapauden-
katu 15 B, 15140 Lahti, puh.
0500 717 707, sihteeri Ritva
Haavisto, Timonkatu 5 C 62,
15240 Lahti, puh. (03) 730
7502, 040 754 1350

Satakunnan Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Tuula Rouhiainen-Valo,
Visatie 15 B 24, 28360 Pori,
sp. tuula.rouhiainen-
valo@samk.fi, puh. 044-710 3490.
Sihteeri Leena Kivimäki,
Rauman sosiaalikeskus,
PL 59, 26100 Rauma, puh. (02) 834
3330 citypuh. 044 533 5514, sp.
leena.kivimaki@rauma.fi

Uudenmaan Sosiaaliturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Harri Koivu,
Padasjoen kunta, PL 35,
17501 Padasjoki, puh. (03)
552 9231, 040 562 1678
harri.koivu@padasjoki.fi.
Sihteeri Ulla Saastamoinen,
puh. (09) 7747 2280, 050
597 9442, sp. ulla.saastamoi-
nen@stkl.fi

Varsinais-Suomen Sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry

Puheenjohtaja Risto Tolonen,
Kaarinan Nuoret Pajamestarit
ry, Hallimestarinkatu 28,
20780 Kaarina, puh. 0400
780 676, risto.tolonen@
pajamestarit.net. Sihteeri Eija
Sjöblom, Taivassalon kunta,
Keskustie 9, 23310 Taivassalo,
puh. 050 387 3353,
eija.sjoblom@taivassalo.fi

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry

– edistää sosiaali- ja terveystaloutta paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Kotkankatu 9, 00510 Helsinki, Vaihde (09) 774 721 Faksi (09) 738 123, www.stkl.fi, www.sosternet.fi SosiaaliturvanKL@stkl.fi • Keskustoimiston henkilökunnan sähköposti-osoitteet etunimi.sukunimi@stkl.fi tai nimen yhteydessä, ä-kirjain korvataan a:lla, ö-kirjain o:lla. • Suorat puhelinnumerot: 7747 2 + kolme numeroa tai nimen yhteydessä.

Astikainen Anne

Anne.Astikainen@jkl.fi
(014) 625 601, 050 597 5188
kehittämispäällikkö (Jyväskylä)

Enden Eila

220, 050 591 4697
taloussihteeri

Eronen Anne

206, 050 574 25 44
tutkimuspäällikkö

Ikonen Riitta

240, 050 531 3556
järjestösihteeri

Karhu Liisa

050 599 4826
talouskonsultti (Joensuu)

Koponen Virpi

palvelusihteeri
(Joensuu)

Koskinen Johanna

244, 050 558 7470
toimittaja

Kostilainen Reijo

(Silta-projekti, Oulu)
(08) 333 605

toimistotyöntekijä

Lemminki Merit

210, 050 596 3679
koulutussihteeri

Lindström Niina

203, 050 5400 662
projektikoordinaattori

Londén Pia

207, 050 552 0790
tutkimussihteeri

Meriläinen Raija

raija.merilainen@silta.suomi.net
(Silta-projekti, Oulu)
(08) 333 605

projektityöntekijä

Mustakangas-Mäkelä Anne

anne.mustakangas-makela
@ouka.fi

050 5922 802

kehittämispäällikkö (Oulu)

Paija Leea

242, 050 552 0791
kehittämispäällikkö

Pajula Elina

(013) 267 4213, 050 558 7460
kehittämispäällikkö (Joensuu)

Pantzar Juha A.

272, 050 313 0523
kehitysjohtaja

Pehkonen Heli

233, 050 412 1914
toimistosihteeri

Perälähti Anne

205, 050 403 2471
tutkija

Rantakokko Aslak

aslak.rantakokko@silta.suomi.net
(Silta-projekti, Oulu)
(08) 333 213, 050 525 3724

projektityöntekijä

Rönnberg Leif

222, 050 63 664
pääsihteeri (ICSW)

Saastamoinen Ulla

280, 050 597 9442
projektisuunnittelija

Savolainen Sirpa

255, 050 520 4554
taloussihteeri

Siltaniemi Aki

290, 050 367 3447
tutkimuspäällikkö

Särkelä Riitta

200, 050 63663
toiminnanjohtaja

Tiippana Pirjo

211, 050 525 3891
tiedottaja

Timonen Diana

202
toimistosihteeri

Tuomela Sirpa

kehittämissuunnittelija
050 540 0655

Tuomisto Tuula

kehittämissuunnittelija
(perhevapaalla)

Virtanen Arja

230, 050 520 5502
talousjohtaja

Vuorinen Marja

215, 050 412 1913
kehittämispäällikkö

Alueellinen kehittämistoiminta

Keski-Suomen toimipiste:

Asemakatu 4 A (3. krs)
40100 Jyväskylä

Astikainen Anne

Kehittämispäällikkö

Laukkanen Jukka

Suunnittelija
Jyväskylän kaupunki
(014) 625 602
jukka.laukkanen@jkl.fi

Sosiaaliturvayhdistys

Möttönen Sakari

Puheenjohtaja
sakari.mottonen@jkl.fi

TIEKA-projekti

Järvelin Jarkko
Mikrotukihenkilöt:
Kekoni Jani (Jyväskylä)
Aalto Tarja (Saarijärvi)
Hytönen Leena (Suolahti)
etunimi.sukunimi@tieka.net
www.tieka.net

ELVI -Elämän virtapiirit -hanke

Mäntyvaara Marika
050 321 6430

Kumppanuustalolla

Vapaudenkatu 4, 40100 JKL
Palvelusihteeri

Pirttinen Rauha

Puh. 040 842 3678
rauha.pirttinen@tieka.net
aulahenkilökunta

Lantta Tuula, Nukala Jaana

ja Renlund Markku
Puh. (014) 668 628

Pohjois-Pohjanmaan toimipiste:

Kumppanuuskeskus Torikatu 15 3 B, 4.
krs, 90100 Oulu
faksi (08) 5584 4032
sekä
Puusepänkatu 4
90100 Oulu

Mustakangas-M. Anne

Kehittämispäällikkö

Haapsaari Jorma

Suunnittelija
Oulun Kaupunki
Torikatu
(08) 558 44031
jorma.haapsaari@ouka.fi

Silta-työllisyys Hankkeessa

Rantakokko Aslak

- yhdistelmätukipalvelut
Kirkkokatu 14, 4.krs,
90100 Oulu
faksi: (08) 333 595

Kostilainen Reijo

Meriläinen Raija
- järjestöyönantaja-palvelut

Sosiaaliturvayhdistys

Pelkonen Maija-Liisa
Puheenjohtaja
040 553 1715

Pohjois-Karjalan toimipiste:

Niskakatu 21
80100 Joensuu
faksi (013) 222 647

Pajula Elina

Kehittämispäällikkö
Karhu Liisa
talouskonsultti
Koponen Virpi
palvelusihteeri
Kansalaistalon yhteispalvelupiste
0400 522 885

Sosiaaliturvayhdistyksen projektit:

KAJO-projektissa:

Niskakatu 21
Hänninen Tuija
Niemelä Eija
Purmonen Markku
(013) 220 093

Kansalaiset voimavarana

aluekehityksessä -hanke:
Hämäläinen-Puhakka Katja
kehittäjä
050 540 1929

Lisäksi asukasemäntä, -isäntä
ja kuntosali-isäntä, puh.
(013) 267 5755

Savela Annamari

Kehittämispäällikkö
Joensuun kaupunki
Suvantokatu 1
(013) 267 5667

Sosiaaliturvayhdistys

Myyry Pirjo
Puheenjohtaja
040 570 8733

KATHY - Järjestöjen tieto- yhteiskunta -kokonaisuus:

Kansalaistalo,
Kauppakatu 32

Rissanen Jarkko

050 378 8527

Laakso Marleena

050 430 8535

Projektien sähköpostiosoitteet:
nimi.sukunimi@pksotu.fi

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto
kiittää jäsentahojaan ja yhteistyökumppaneitaan
hyvän yhteistyön vuodesta ja toivottaa kaikille

Hyvää Joulua
Onnellista Uutta Vuotta 2006!

Joulutervehdysten sijaan olemme tänä vuonna tehneet lahjoituksen UNICEF:lle